

SENTEN
TIAE EX DOCTORI
bus collectae, per doctiss.
virum .R. Barns An
glum sacre theologie
Doctorem .

VVittembergæ.

An. M. D. XXXVI.

Contenta inuenies proxima
pagina .

8° 3495

DUKE
UNIVERSITY
LIBRARY

Treasure Room

Barnes, R.

M 8354

IOANNES BVGENHA-
gius Pomeranus Doctor
pro lectori,

V A M
M I S E R E
uexata et pres
sa, sub Anti
christianis mē
dacys siue fal
sis doctrinis et
homicidijs, ho
die iaceat, san
cta Christi Ec

clesia, uel is uident, qui iam tandem misericor
dia Dei patris, per Christi Euangelium, rur
sum mundo syncera praedicatione redditum,
illuminatos acceperunt oculos, & sentiunt illi
qui odore huius gratiae & sanctarū Dei pro
missionum capti, quam maxime desiderant ut
Christum ipsum publice audiant praedican
tem, & suspirant ad Deum omnis consolatio
nis Patrem, dum interim per tyrannidem mi
micorum Christi audire publice, & uidere nō
licet, quod iusti Reges & Prophetae, ut Chri
stus ait,

Itas ait, olim audire & uidere desiderabant.

Si Prophetarum scripta non sunt inania, Si Ecclesia sancta illa est, quæ Apostolica est, id est Apostolorum doctrina credens in Christum, quem admodum Christus in oratione ait, Non rogo tantum pro eis, sed etiam pro illis, qui per uerbum eorum credituri sunt in me. Si deniq; stat ille fidei articulus, qui dicitur, Remissio peccatorum per Christum, filium Dei, conceptum de Spiritu sancto, natum ex Maria uirgine, passum sub Pontio Pilato, mortuum, resuscitatum, & regnantem in dextera Patris. Quid est omnis iusticiaria doctrina in Papatu & Monachatu aliud, quam blasphemia, error, hypocrisis, idolatria, negatio remissionis peccatorum per Christum, negatio misericordie Dei Patris & sanguinis Domini nostri Iesu Christi?

Non est ibi ex uerbo Dei certa doctrina, nulla pro conscientijs ex Dei promissionibus firma consolatio, falsitas regnat, ueritas odium parit, traditiones humane sunt omnia, uerbum Dei nihil est, nisi quando eo pro suo impietatis abutuntur.

Hanc

Hanc Ecclesie & sui regni miseriam futuram Christus prædixit, prædixerunt & sancti Apostoli, quin & Spiritus sanctus in Psalmis manifeste olim uenturam in persona Christi deplorauit, ad Deum dicens, Tu repellis & abijcis, & iratus es aduersus Christum tuum. Dissoluis fœdus serui tui, & conculcas ad terram Diadema eius. Diruis omnes muros eius, & demoliri facis munitiones eius, Depredantur eum omnes prætergredientes, factus est opprobrium uicinis suis &c. Vbi sunt Domine priores misericordie tue, quas iurasti Dauidi ueritate tua? Memor esto Domine opprobrii seruorum tuorum, quod porto in sinu meo illatum ab omnibus tam multis populis. Qui te blasphemant inimici tui Domine, quo blasphemant et conculcant Christum tuum.

Sed hæc hostes Euangelij contemnunt, & sic docent de sua Ecclesia, quasi ista Ecclesia Christi accidere non possint, ut faciant Christum cum sanctis Apostolis & Prophebis mendacem, & se suosq; præcipitent in barathrum æterne maledictionis.

Verum cum Spiritus hæc horrenda præ-

A iij dixit,

dixit, simul consolatus est quod non peritura
sit Ecclesia quam etiam hactenus sub Turca
& sub Papistica tyrannide Christus sibi ser-
uauit Non enim sequitur. Scribae & Pha-
risei sunt seductores Ergo totus populus est
damnatus. Episcopi & Monachi defecerunt
à fide prohibentes nubere & abstinere à ci-
bis, quae est maxima Papistarum sanctitas se-
cundum doctrinas Demoniurum, Ergo tota
Ecclesia perit Nam Christus ait, Facient
signa qui incertum predicant de Christo, Ec-
ce hic, ecce illic Christus, ut etiam in errorē se-
ducantur electi, si fieri possit. Quo uerbo in-
dicat electos non perituros, licet tantis gras-
santibus tenebris Et Apostolica uox est.
Nouit Dominus pios è tentatione ut Lotb^o è
Sodomis, eripere iniustos autem in diem iudi-
cij puniendos seruare.

Et in eodem Psalmo de quo diximus, Spi-
ritus manifestissimis uerbis canit Ecclesie
Christi misericordias & ueritatem eternam,
tantum abest, ut perit iras metuamus, & com-
mendat nobis syncerum Euangelium & fidu-
ciam in Deum, contra omnes Papisticas iu-
stificationes, dicens, Beatus est populus qui no-
uit iubilare

uit iubilare, Ambulabunt Domine in lumine
uultus tui. De nomine tuo exultabunt quoti-
die, & iusticia tua magni erunt, Quia tu es
gloria fortitudinis eorum, & gratia tua ex-
altabis cornu nostrū. Quia Dominus est scu-
tum nostrum, & sanctus Israelis est Rex
noster. Præterea consolatur ecclesiam cla-
rissimis istis promissionib. de Christo siue Chri-
sti regno super terram, dicens, Veritas &
gratia mea cum ipso erunt, & in nomine meo
exaltabitur cornu eius. In æternum confir-
mabo ei gratiam meam, & fœdus meum fir-
mum erit ei. Dabo ei semen in æternum,
& sedem eius firmabo donec erit cœlum.

Nec̄; uero istæ sunt promissiones legis,
quæ habent hanc conditionem adiectam.
Si seruaerint homines mea præcepta. Sed
sunt Euangelicæ & æternæ promissiones,
quæ non cadent etiam nobis cadentibus. Sunt
enim in Christo Amen, in quo Pater dilexit
nos ante constitutionem mundi, quando nec̄;
bonum nec̄; malum feceramus. Id quod Psal-
mus manifeste sic dicit, Si autem derelique-
rint filii eius legem meam, & in iudiciis ueis
non ambulauerint. Si statuta mea prophana-
uerint, &

uerint, & mandata mea non eustodiderint,
Visitabo uirga peccatum earum, & uerberi-
bus delictum eorum. Sed misericordiam me-
am non auertam ab eo, nec mendacem faciam
ueritatem meam. non prophanabo fœdus me-
um, nec mutabo quod egressum est ex labijs me-
is. Semel iuravi per sancita em meã, non men-
tiar Dauidi. Semen eius in æternum erit, &
sedes eius coram me sicut sol. Sicut luna sta-
bilietur in æternum, & sicut testis cœlestis
erit ipse fidelis.

Ista nos consolentur post tantos errores,
& gratias agamus de reddito Euangelio ne
posteriora fiant deteriora prioribus. Sed
ualde horrendum iudicium Dei uidemus in ob-
stinatos Papistas, pro quibus si ores rident, si
eis scripturam obiecias, contemnunt quasi di-
cant, quid est uerbum Dei? quid propheta?
quid apostoli? hæresis est, seductio est, diabo-
lus est, ut plane uideas esse eos de quibus psal-
mus canit. Dixit insipiens in corde suo, Deus
nihil est &c. Tandem uel pudore coacti,
ut infidelibus persuadent quod sibi persuade-
re non possunt, clamant se esse Ecclesiam, &

Ecclesiam

Ecclesiam esse, ut Paulus ait, columnam ueritatis.

Quibus si dicas, Ecclesiam esse columnam ueritatis, non columnam falsitatis, falsitatem autem esse doctrinas demoniorum, fiduciam alienam, damnationem Euangelij, prohibitionem Sacramenti, prohibitionem coniugij, occisiones piorum, confugiunt ceterum ad sacram auctoritatem, ut clamant Patres, Patres, hic Deus, Christus, spiritus sanctus, tota, Trinitas, Prophete, & Apostoli non sunt patres, ne agnoscant Vnam Sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam, Interim laborant ut ex patribus, quos uocant, arripiant aliquod dictum uel erroneum uel male intellectum uel non recte interpretatum uel etiam quod ipsis licet deprauare, ut hisce tenebris immensum solis Euangelij iubar possint obscurare, cum tamen ne angelo quidem e caelis praeter Euangelium Apostolorum Euangelizanti credendum sit, & Patribus eorum non sit data autoritas noua, aut alia docendi, sed mandatum ipsis ut uideant quomodo superedificent super unum & solum fundamentum

A P Christum

Christum, ne damnum patiantur sue doctrinae.

Quanta enim dementia est, contemnere Deum in suo uerbo & uelle credere hominibus sine Dei uerbo atq; adeo contra Dei uerbum & fidei Christianae rationem, Deum esse nihil, homines esse omnia? An non hoc est, uelle execrari? Cainicum odium contra ueram Dei religionem cogit eos omnia tentare, ut percant & multos secum trahant.

Postremo cum obijcimus eis, quod ipsorum patres, idem quod nos docuerunt, id quod confessi sunt saepe in suis scriptis, de gratia, de usu Christi, de remissione peccatorum, de reprobata iusticia humana, de Sacramentis &c. contemnunt aut dissimulant, ut uideas rursus manifestam eorum impietatem, Sine uerbo Dei loquentibus credere uolunt si ipsis commodum est quod dicitur, pro uerbo autem Dei & salute nostra loquentibus credere nolunt. quia hoc incommodum ipsis uideatur.

Hic

Hic certe si pertexerint nos eadem ex
uerbo Dei docentes damnare, damnabunt eti-
am suos patres ut dum neq; Deum patrem
neq; u' los alios patres agnosunt, manifestum
fiat ex qua matre sint.

Postquam igitur contra Deum & Dei
uerbum depuduerunt Christi & Euangelij
eius aduersarij auferimus etiam eis illam fictā
fiduciam, qua uidelicet quasi in hominibus
confidentes clamant contra Christum, Patres
Patres, & ostendimus in nomine Domini
quos uocant Doctores Ecclesie eandem in
Christum fidem nobiscum secundū uerbum Dei
confessos, ut discant miseri hominiones nullis
doctoribus credendum si alicubi contra uer-
bum ex errore dixerint.

Christus dicit, oues meae uocem me-
am audiunt. Et Pater de Christo. Qui pro-
phetam illum non audient, ego ultor existam.
Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene
complacui, ipsum audite.

Ad hanc itaq; rem, nempe ut etiam hoc
ca

scu ultimum asylum Papistis auferatur,
egregiam impendit operam Clarissimus uir
& dominus . R. Barns Anglus Theologie
Doctor & fidelis uerbi minister. Is à se
diligentissime hæc Patrum dicta Ecclesie Dei
offert .

Et post scripturas propheticas &
apostolicas, dum scimus nos non super huma-
nas doctrinas, sed super fundamentum Apo-
stolorum & prophetarum ædificatos esse, ip-
sa summo angulari lapide Iesu Christo, pro-
dest ualde non solum contra aduersarios
sed etiam pro nobis habere tales Patrum sen-
tentiæ, quibus sæpe fidem suam confessi sunt,
& suas Ecclesias docuerunt, ut confirmetur
fides nostra, quod cum ipsis in eadem Eccle-
sia sumus, habentes eundem Deum, unum Do-
minum Christum, unum Euangelium, eadem
Sacramenta, eandem fidem, eandem uocatio-
nem uitæ æternæ in solo Christo.

Si præterea sanctis doctoribus aliud
obiter & per errorem quandoq; incidit, me-
mineris Christum in Ecclesia ut alia pec-
cata

cata ita & errores electorum ferre, quos tam
men reuelata uerbi Dei ueritate oportet abij-
ci. Manifestum autem hunc papistarum in
tanta luce Euangelij contemptum, crede mihi,
non feret. Peccatores fert non contempto-
res.

Sed cesso, ne te morer ab istarum
sententiarum lectione, quæ
sine me tibi satis
probabuntur.

CATHA

CATALOGVS AR-
ticulorum in hoc libello.

- I
II
III
III
V
VI
VII
VIII
IX
-
- Ola fides iu-
stit. cat.
Mors
Christi satis
fecit pro om-
nibus pec-
catis non tã-
tum pro o-
riginali.
Precepta Dei sunt impossibi-
lia nostris uiribus.
Liberum arbitrium ex suis uiri-
bus non potest non peccare.
In omni opere bono iusti pec-
cant.
Quæ sit uera Ecclesia & unde
cognoscatur.
Claues Ecclesiæ sunt uerbum
Dei & non potestas hominis.
Concilium potest errare.
Omnes tenentur communicare
sub utraq; specie.

Licet sacerdotibus vxores ducere.	X
Constitutiones humanæ non obligant ad peccatum.	XI
Confessio auricularis non est de necessitate salutis.	XII
Monachi non sunt laicis sanctiores propter cucullã aut locum.	XIII
Ieiunium Christianorum non est in delectu ciborum situm.	XIII
Christiano omnis dies est sabbatum, non tantum septimus dies.	XV
Iniusta excommunicatio Papæ non ledit excommunicatos.	XVI
In Sacramento altaris est verũ corpus Christi.	XVII
De origine missæ & eius partibus.	XVIII
Sancti non sunt inuocandi pro mediatoribus.	XIX

Sola

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

PRIMVS ARTICVLVS.

Sola Fides iustificat.

ARBITRA Rom. III.

mur enim iusti-
ficari homi-
nem ex fide si-
ne operibus le-
gis.

Scientes au- Gala. II.
tem quod non
iustificatur ho-

mo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Chri-
sti, & nos in Christo Iesu credimus, ut iustia-
ficemur ex fide Christi, & non ex operibus
legis.

Cognoscite ergo, quia qui ex fide sunt, Ibidem III.
ij sunt filij Abrahamæ.

Conclusit scriptura omnia sub peccato, Ibidem III.
ut promissio ex fide Iesu Christi daretur cre-
dentibus.

Gratia estis saluati per fidem, & hoc Ephe. II.
non ex uobis, Dei enim donum est, non ex
operibus, ne quis glorietur.

Nihil discreuit inter nos & illos, fide Act. XV.
purificans corda illorum.

B

Creedit

PRIMVS ARTICVLVS,

Gene. XXV.

Rom. III.

Credidit Abraham deo, & imputata est illi ad iusticiam. Ei autem qui operatur merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum, Ei uero, qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iusticiam secundum propositum gratiæ.

Gala. 2, Si per legem iusticia, ergo gratis Christus mortuus est.

Orige. ad Rom. Lib. III Cap. III.

Exemplum egregium quod sola fides iustificat, etiam sine indulgentijs papalibus.

Vbi gloriatio tua? Dicit sufficere solius fidei iustificationem ita ut credens quis tantummodo iustificetur etiam si nihil operis ab eo fuerit expletum. Per fidem enim iustificatus est latro sine operibus legis, quia super hoc dominus non requisivit quid prius operatus fuisset, nec expectauit quid operis cum credidisset expleret, sed sola confessione iustificatum, comitemq; sibi paradysum ingressurus assumpsit. Sed & mulier illa, quæ in Euangelio secundum Lu. 7. refertur, quæ ad pedes Iesu audiuit, Remittuntur tibi peccata tua, Et iterum, Fides tua te saluam fecit. Sed & in multis Euangelij locis hoc sermone usum legimus saluatorem, ut credentis causam dicat esse salutis

SOLA FIDES IUSTIF.

salutis eius, Igitur iustificatur homo per fidem, cui ad iusticiam nihil conferunt opera legis. Vbi uero fides non est, quæ credentem iustificat, etiamsi opera quis habeat ex lege, tamen quia non sunt edificata super fundamentum fidei, quamuis uideantur esse bona, operatorem suum iustificare non possunt. Sequitur. Sola igitur iusti gloriatio est in fide crucis Christi,

Quomodo placet uobis Sola?

Ambro. ad Rom. Cap. III.

Iustificati gratis per gratiam ipsius. Iustificati sunt gratis, quia nihil operantes, neque uicem reddentes SOLA fide Iustificati sunt dono dei.

Idem Rom. III

Secundum propositum gratiæ dei. Sic decretum dicit a deo ut cessante lege SOLAM fidem gratia dei posceret ad salutem. Hoc ipsum munit exemplo prophetæ, Beatitudinē hominis dicit cui deus acceptam fert iusticiam sine operibus. Beatos dicit, de quibus hoc sanxit deus, ut sine labore, et aliqua obseruatione, SOLA fide iustificentur apud deum.

Ambrosius dicit sine operibus. Sola fides

B ij

Hila.

ART. PRIM.

Hilarius Mat. Cano. viiij.

Remittuntur tibi peccata tua. Mouet scribas remissum ab homine peccatum, hominem enim tantum in Christo Iesu contuebantur, & remissum ab eo, quod Lex laxare non poterat. Fides enim SOLA iustificat.

Et hic dicit solam fidem iustificare.

Ambrosius Rom. viij.

Conuenit enim ut in solo nomine Domini conditoris consequatur salutem creatura, hoc est, per fidem quia sublatis omnibus nœomenijs, et Sabbato, & circumcisione, & lege escarum, & oblationibus pecorum, SOLA fides posita est ad salutem.

Sola fides.

Ambrosius ad Rom. iij.

Iste est ter quaterq; hereticus, qui dicit, opera pœnitentiæ non requiri ad iustificationem, sed tantum fidem. Beati quorum &c. Manifeste beati sunt, quibus sine labore, uel opere aliquo remittuntur iniquitates, & peccata teguntur, nulla ab his requisita pœnitentiæ opera, nisi TANTVM ut credant,

Athanasius

SOLA FIDES IVSTIF.

Athanasius ad Gal. iij.

Quoniam in lege nemo iustificatur etc.
Nunc plane demonstrat fidem ipsam uel SOLA
LAM iustificandi in se habere uirtutem, &
Habacuc dicentem inducit. Quia ex fide non *Sola fides.*
ex lege uicturus est iustus. Lex nanq; non
solum exigit fidem, sed opera. Recte au-
tem apud Deum dixit, nam apud homines iusti
forte credentur, qui legi inhaerunt

Ambrosius I. Corin. primo.

Super gratia Dei quae data est uobis in
Christo Iesu. Datam dicit gratiam a Deo
in Christo Iesu, quae gratia sic data est in Chri-
sto Iesu, quia hoc constitutum est a Deo, ut
qui credit in Christum, saluus sit sine opere,
SOLA fide gratis accipiens remissionem pec- *Sola fides.*
catorum.

Ambrosius ad Gal. ij.

Non sum ingratus gratiae Dei. Hic non
est ingratus Christo, qui in fide eius perdurat,
B iij sciens

ARTIC. PRIMVS.

sciens nullius se habere beneficium nisi huius.

Ambrosius ad Gala. iij.

In uobis crucifixus est. Ideo hi non putabant plenam salutem esse in Christo, quia legem illi equabant.

Ambrosius ad Gal. I.

Lex nobis peccantibus conuersa est ut fieret inimica, & cœpit occidere, non uiuificare. Christus autem donam delicta, non solum uiuificauit nos, sed & sibi sociauit, ut filij Dei uocemur, facti per fidem.

Ambrosius ad Roma. xvi.

Falsi fratres hi erant, qui credentes in Christum, legem tamen seruandam dicebant, non sufficere ad plenum salutis effectum Christum putantes.

Ambrosius ad Roma. i.

Misericordia Dei ad hoc data est, ut lex cessaret,

SOLA FIDES IVSTIF.

cesserat, quod sæpe iam dixi, quia Deus cō-
sulens infirmitati humanæ SOLA Fide adita
legi naturali hominum genus saluari de-
crevit.

Ambrosius ad Roma. x.

Hoc est uerbum fidei quod prædica.
Nullum opus dicit legis, sed SOLAM fidem
dandam in causa Christi.

Ibidem.

Finis legis Christus &c. Hoc dicit quia
perfectionem legis habet, qui credit in Chri-
stum. Cum enim nullus iustificaretur ex lege,
quia nemo implebat legem nisi qui spera-
ret in promisso Christo, Fides posita est quæ
crederet perfectionem legis, ut omnibus præ-
ter missis fides satisfaceret pro tota lege &
Prophetis.

Ambrosius ad Roma. iij.

Iustificans eum qui est ex fide, Recte

B iij ait,

ART. PRIM.

ait, ut quia sit iustus, dedit quod promisit, hoc autem promisit iustificare se credentes in Christo. Iustus autem ex fide uiuit, ut dum Dei fidem habet, & Christi, sit iustus.

Ambrosius ad Rom. iij.

Quoniam quidem unus Deus &c. Quia enim omnium unus est Deus, ideo una ratione omnes iustificauit. Quid ergo prodest carnis Circumcisio, aut quid obest præputium, quando dignitatem & meritum non facit nisi fides?

Ambrosius ad Rom. iiij.

Credidit Abraam Deo &c. Manifestauit non ideo Abraam gloriam apud Deum habere, quia circumcisus est, aut quia abstinuit a peccato, sed quia Deo credidit, hinc & iustificatus est.

Ambrosius ad Rom. iiij.

Credenti autem in eum &c. Quomodo ergo

SOLA FIDES IVSTIF.

do ergo Iudæi per opera legis iustificari se putant iustificatione Abrahæ, cum uideant Abraham non ex operibus legis, sed SOLA fide iustificatum? Non ergo opus est Lege, quando impius per SOLAM fidem iustificatur apud Deum.

Augustinus de Spiritu & Litera, Cap. XII.

His igitur consideratis pertractatisq; Nihil conducit pro uiribus, quas Dominus donare dignatur, ad iustificationem nisi fides. colligimus non iustificari hominem præceptis bonæ uitæ, nisi per fidem Iesu Christi, hoc est, non lege operum, sed lege fidei, non litera, sed spiritu, non factorum meritis, sed gratuita gratia.

Augustinus Lib. lxxxiiij. que, Cap. LVI.

Cum enim commemorat Iacobus bona opera Abrahæ, que eius fidem comitata sunt, Ad bonos maxime pertinet beatus ostendit Paulum Apostolum non ita perne operari, fructus bonus non Abraham docere iustificari hominem sine operibus per fidem, ut si quis crediderit non ad facit arborem cum bonam, sed contra.

PRIMVS ARTICVL.

cum pertineat bene operari, sed ad hec potius ut nemo meritis priorum bonorum operum arbitretur se peruenire ad donum iustificationis, quæ est in fide. In hoc enim se gentibus in Christum credentibus Iudei præferre cupiebant, quod dicebant se meritis bonorum, quæ in lege sunt, ad Euangelicam gratiam peruenisse, ideoque scandalizabantur multi, qui ex eis crediderant, quod in circumcisis gentibus Christi gratia traderetur. Vnde Apostolus Paulus dicit posse hominem sine operibus præcedentibus iustificari per fidem. Nam iustificati per fidem quomodo possunt nisi iuste operari? quamuis ante nihil operatus iuste, ad fidei iusticiam peruenierit, non merito bonorum operum, sed gratia dei, quæ in illo iam uacua esse non potest, cum iam per dilectionem bene operatur.

Quod si cum crediderit mox de hac uita discesserit, iustificatio fidei manet cum illo, nec præcedentibus bonis operibus, quia non merito ad illam, sed gratia peruenit.

Nec consequentibus quia in hac uita esse non finitur.

Quamobrem, non sunt sibi contrarie due
Apostolorum

SOLA FIDES IVSTI.

Apostolorum sententiæ Pauli & Iacobi , cum dicit, unus iustificari hominem per fidem sine operibus, & alius dicit inanem esse fidem sine operibus. Quia ille dicit de operibus quæ fidem precedunt, iste de his, quæ fidem sequuntur.

Ita nec opera præcedentia nec sequentia iustificant, quia sequuntur iusticiam & sunt effectus non causa iusticiæ.

Athana. ad Rom.

Duplex namq; est fides nostra, altera iustificans, ut illud, fides tua te saluum fecit, Altera speciale dei donum est, qua fiunt mirandæ, ut illud. Si habueritis fidem, ut &c.

Grego. in Ezech. lib. 1. Hom. VII.

Iustus igitur aduocatus noster iustos nos defendit in iudicio, quia & nos ipsos cognoscimus & accusamus iniustos. Non ergo in fletibus, non in actibus nostris, sed in aduocati nostri allegatione confidamus.

Aug. in Prolo. Psal. XXXI.

Ea enim ipsa opera, quæ dicuntur ante fidem, quamuis uideantur hominibus laudabilia, Mic habetis iudicium de uestris inania

ART. PRIM.

bonis operibus, inania sunt. Ita mihi uidentur esse ut magnæ quibus uultis me uires & cursus celerrimus præter uiam. Nemo ergo computet bona opera sua ante fidem. Vbi fides non erat, bonum opus non erat.

Quicquid non est ex fide, peccatum est, Bonum opus intentio facit, intentionem fides dirigit.

Augustinus Lib. L. Hom. . xvii.

Istam fidem uos nos habetis.

Nunquid istis operibus de congruo merebatur gratiam? & tamen uixit in lege, sine querela?

Quæ est plena & perfecta fides? quæ credit ex Deo omnia bona nostra esse, & ipsam fidem. Iterum dicit Apostolus, misericordiam consecutus sum. O confessio. Nō ait, Misericordiam cōsecutus sum, quia fidelis eram, sed ut fidelis essem. Veniamus ad eius primordia, uideamus Saulum sæuientem, spectemus furentem, spectemus odia anhelantem, sanguinemque sitientem. hæc Pauli uita erat, cuius uia nondum erat Christus. Quid habebat in corde? quid? nisi malum? Date mihi merita eius, si merita queris, damnationis sunt non liberationis.

Bernardus super Cantica ser. lxxvii.

SOLA FIDES IVSTIF.

Ego dilecto meo &c. Cur ita? nempe, ut tunc magis gratia plenam se probet, cum totum gratia dederit, & primas scilicet illi partes ascribens, & ultimas. Alioquin quomodo gratia plena, si quid habuerit quod non sit ex gratia? Non est quo gratia intret tam ubi meritum occupavit, Ergo iam plena confessio gratia, ipsius gratia plenitudinem signat in anima confidentis. Nam si quid de proprio inest, in quantum est, gratiam illi cedere necesse est.

Deest gratia, quicquid meritis deputas. Nolo meritum quod gratiam excludat, horreo quicquid de meo est, ut sim meus, nisi quod illud magis forsitan meum est, quod me meum facit. Gratia reddit me mihi iustificatum gratis, & sic liberatum a servitute peccati. Et post pauca. Desponsavi te mihi in fide, desponsavi te mihi in iudicio & iusticia, desponsavi te mihi in misericordia & miserationibus. Nec tu me elegisti, sed ego elegi te. Nec ut te eligerem tua inveniri merita, sed praeveni.

Cant. II.

Bern. tribuit primas & ultimas gratia.

Bern. detestatur sua bona opera.

PRIMVS ARTICVLVS,

Quomodo placet non in operibus.

Ita ergo in fide desponsauit te mihi & non in operibus legis, Desponsauit te in iusticia, sed iusticia, quæ est ex fide, non ex lege.

Restat ut iudices iudicium rectum inter me & te, iudicium in quo te desponsauit, ubi constat interuenisse non tuum meritum sed meum placitum. Hoc est autem iudicium ut tua merita non extollas, non præferas opera legis, non iactes pondus dici & æstus, quæ magis in fide & in iusticia quæ est ex fide nosceris desponsata. Quæ uere sponsa est, agnoscit ista.

Eras. in para. ad Rom. III.

Desertur & gentibus salus ac iusticia, At per quam tandem legem? Num ueterem illam mosaïam quæ ceremonias prescribit? Nequaquam, imo per nouam legem quæ nihil exegit nisi fidem.

Orbellus III. Senten. Dist. II
Quest I.

Homi

SOLA FIDES IUSTIFI.

Homini factō inimico dei per culpam disposuit deus non remittere illam nec dare aliquod adiutorium ad beatitudinem, nisi per aliquod oblatum sibi magis gratum, quam illa offensa erat displicens, Sed bona opera non sunt magis grata deo quam peccatū est displicens, ergo nec iustificant, nec aliquod adiutorium prestant ad iustitiam.

Maiores est Scoti, minor sic probatur. Si bona opera magis deo placent quam peccatum displicent, tunc unum bonum opus placaret patrem pro totius mundi peccatis, ergo frustra mortuus est Christus.

II

Mors Christi satisfecit
pro omnibus peccatis
non tantum
pro originali

SECUNDVS ART.

I. Iohan. II.

I QVIS
peccauerit, ad
uocatum habe
mus apud Pa
trem Iesum
Christum iu
stum. et ipse est
propitiatio pro
peccatis no

stris, non pro nostris autem tantum, sed etiam
pro totius mundi.

Rom. V.

Non sicut per unum peccatum, ita &
donum. Nam iudicium ex uno in condem
nationem, gratia autem ex multis delictis in
iustificationem.

Ibidem.

Si enim in unius delicto mors regnauit
per unum, multo magis abundantiam gratiae,
& donationis, & iustitiae accipientes, in uita
regnabunt per unum Iesum Christum.

Ibidem,

Lex subintravit, ut abundaret delictum.
Vbi autem abundauit delictum, superabun
dauit & gratia.

Augustinus ad Hilar. epist. lxxxix.

Quid

MORS CHRISTI SATISFECIT.

Quid est enim ex uno delicto in condemnationem? nisi illo delicto quo deliquit Adam. Et quid est ex multis delictis in iustificationem, nisi quia Christi gratia non solum illud delictum soluit, quo obstringuntur infantes, ex illo uno homine procreati, sed etiam multa delicta, quae cum creuerint homines addunt malis moribus suis.

Ergo Christus non tantum meruit nobis primam gratiam, ut Scotus somniat.

Idem ad Darda. Cap. xiiij.

Quid est autem mortis aculeus, nisi peccatum? Propter quod nunc etiam renati ex aqua & spiritu, omnibusque peccatis siue originis in Adam, in quo omnes peccauerunt, siue factorum, siue dictorum, cogitationum nostrarum, in illius lauacri mundatione, deletis, tamen quia manemus in hac uita humana, quae tentatio est super terram merito dicimus, Dimitte nobis debita. Tunc utique perficietur in re, ubi nunc perficiendi ambulatur in spe.

II.

C Praecepta

ARTICVLVS TERTIVS.

Præcepta dei sunt impossi-
bilia nobis ex nostris
uiribus.

Bernardus tracta. de dilis-
gendo Deo .

ROINDE
inexcusabilis
est omnis eti-
am infidelis, si
non diligit do-
minum deum
suum toto cor-
de, tota anima,
tota uirtute

**Primum præcep-
tum est nobis im-
possibile .**

Sua . Verum id diffi-
cile, imo impossibile est,
suis scilicet quempiam liberiue arbitrij uiribus
semel accepta a deo ad dei ex toto conuertere
re uoluntatem, & non magis ad propriam
retorquere, eaque sibi tanquam propria re-
tinere, sicut scriptum est. Omnes quæ suæ
sunt quærunt, & item, Proni sunt sensus &
cogitationes hominis in malum. Contra quod
plane fideles norunt quam omnino necessari-

DE PRAECEPTA DEI

um habent Iesum & hunc crucifixum, dum admirantes & amplexantes super eminentem scientiae charitatem in ipso, id uel tantillum quod sunt in tantae dilectionis & dignitatis uicem non rependere confunduntur.

Augustinus super Iohannem
trac. Lxxxij

Non ergo ut nos diligit, prius eius praecepta seruiamus, sed nisi nos diligit, praecepta eius seruire non possumus.

Vbi sunt, ergo opera superrogationis quae monachi somniant cum preceptis non seruiant?

Ex concio. Meletano. Cap. vlt.

Placuit ut quaecumque dixerit nobis ideo gratiam iustificationis dari, ut quod facere per liberum arbitrium iubemur, facilius possumus implere per gratiam, tanquam si gratia non daretur, non quedam facile, sed tamen possumus etiam sine illa implere mandata diuina, anathema sit.

Augustinus de Tem. Ser. Lxiij

Si homo quid sibi impossibile, aut arduum

C ij

Auditis ne immoderatum possibile.

ARTICVLVS TERTIVS.

duum in mandatorum effectibus experitur, non in se remaneat, sed ad adiuuantem recurrat qui ideo præceptum dat, ut excitetur desiderium, & præstet auxilium.

Idem de templo ser. xlix.

Hoc ergo dicit legem implere, hoc est non concupiscere, Quis ergo hoc qui uiuit potest? Aduuat nos Psalmus qui modo cantatus est, Exaudi me domine in tua iusticia, hoc est non in mea.

Respondete ad Augustinum si hoc præstatis.

Augustinus de lib. arbi. Cap. xvi.

Nonne agnoscitis uerba uestra? Nonne hoc est argumentum uestrum? & tamē inuisum est uobis nomen Pelagianorū sed nō res. Ecclē. XXII.

Magnum aliquid Palagiani se scire putant, quando dicunt. Non iuberet deus quod sciret ab homine non posse fieri Quis hoc nesciat? sed ideo iubet aliqua, quæ non possimus, ut nouerimus quid ab illo petere debeamus, ipsa est enim fides, quæ orando impetrat. Deniq; ipse qui dixit. Si uolueris conseruabis mandata, in eodem libro aliquanto post dicit. Quis dabit in ore meo custodiam? &c. Certum est nos mandata seruare si uolumus, sed

DE PECCATA DEI

sed quia preparatur uoluntas à domino, ab ille petendum est, ut tantum uelimus, quantum sufficit, ut uolendo faciamus, uelle, cum uolumus, sed ille facit ut uelimus bonum, de quo dictum est. A domino gressus hominis dirigentur. Et deus est qui operatur in nobis uelle & operari. Certum est nos facere cum facimus præbendo uires efficacissimas uoluntati.

Ecce unde uoluntas seruandi m̄a data.

Velle uirtus est nature, sed bonū uelle est dei donum. Psal.

XXXVI.

Pbilib. II.

August. de lib. Arbi. Cap. xviii.

Cur dictum est diligamus inuicem, quia dilectio ex deo est, nisi quia admonitum est lib. arbi. ut quæreret dei donum, Quod quidem sine suo fructu admoneatur, nisi prius acciperet aliquid dilectionis, ut addi sibi quæreret, & unde quod iubetur impleret. Cum dicitur, Diligamus inuicem Lex est, cum dicitur, Quia dilectio ex deo est, gratia est.

I Iob. III.

Sine gratia frustra conamur implere mandata dei

Bern. super Canti. Ser. L.

Quomodo ergo iubenda fuit (loquitur

C ij præcepto

ARTICVLVS TERT.

Nemo implet
præceptum cha-
ritatis in hac
uita.
Philip. III.

Scotus dicit
quod non tene-
mur seruare mā-
data Dei ex cha-
ritate. Distinct.
xxvii. secun-
dum sen.

de præcepto charitatis) quæ implenda nul-
lo modo erat? Aut si placet tibi magis de
affectuali datum fuisse mandatum, non inde
contendo, dummodo acquiescas & tu mihi,
quod minime in uita ista ab aliquo hominum
possit uel potuerit adimpleri. Quis enim id
arrogare sibi audeat, quod se Paulus ipse fate-
tur non apprehendisse? Nec latuit præcep-
torem præcepti pondus, hominum excedere
uires, sed indicauit utile, ex hoc ipso suæ illos
insufficientiæ admoneri, & ut scirent sane
ad quem iustitiæ finem, nisi pro uiribus opora-
teret, Ergo mandando impossibilia, non
præuaricatores homines fecit, sed humiles, ut
omne os obstruatur, et subditus fiat omnis mun-
dus Deo. Accipientes quippe mandatū, et sen-
tientes defectum, clamabimus in coelum, &
miserebitur nostri Deus, & scimus in illa
die, quia non ex operibus iustitiæ quæ fecimus
nos, sed secundum suam misericordiam sal-
uos nos fecit.

Hieronimus.

Anathema

DE PRÆCEPTO DEI

Anathema esto, qui dixerit Deum im-
possibilia præcepisse, Idem se exponit in dialo-
gis aduersus Pelagianos, possibile esse per
gratiam, impossibilia uiribus naturæ, sicut &
Paulus ait. Omnia possum in eo, qui me con-
fortat. Et alibi. Non sumus idonei ex nobis ali-
quid cogitare &c.

Istam auctorita-
tem soletis ple-
nis buccis ias-
tare.

August. de Spiritu & Litera.

Proinde hoc primum præceptum iusti-
tiæ, quo iubemur diligere Dominum ex toto
corde & ex tota anima, ex tota mente, cui
est de proximo diligendo alterum consequens,
in illa uita implebimus, ubi uidebimus facie ad
faciem. Sed ideo nobis hoc etiam nunc
præceptum est, ut admoneremur, quid fide
exposcere, quo spem præmittere, & obliuif-
cenda quæ retro sunt, in quæ anteriora ex-
tendere nos debeamus. At per hoc, quan-
tum mihi uidetur in ea quæ perficienda est iu-
stitia, multum in hac uita ille proficit, qui
quam longe sit a perfectione iustitiæ profici-
endo cognoscit.

Bona. ij. Sens.
dist. xxvij. Hoc
præceptum obli-
gat ad actum eli-
citum, non tan-
tum prohibet op-
positum.

Idem lib. I. retra. ca. xix.

ARTIC. QVART.

Omnia mandata Dei implentur, quando quicquid non fit ignoscitur.

III.

Liberum arbitrium ex suis uiribus non posse non peccare.

Matth. xij

Matth. Vj.

ROGENIES uiperarum, quo modo potestis bona loqui, cum sitis mali?

Nunquid colligunt de spinis uuas? aut de tribu-

lis ficus? Non potest arbor bona fructus malos facere, neq; arbor mala fructus bonos facere.

Iohannis xv.

Eccc ut lib. arb. disponit se ad gratiam. Primo eijcitur foras,

Qui manet in me & ego in eo, hic fert fructum multum, Quia sine me nihil potestis facere. Si quis in me non manserit mittetur foras, sicut palmes, & arefcet, & colligent eum,

DE LBI. RABIT.

cum, & in ignem mittent, & ardet. Non sumus sufficientes cogitare aliquid a nobis, quod quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. ij. Corin. ij.

Deus est qui operatur in nobis, & uelle & perficere.

ij. drescit, iij. col
ligitur, iij. in ig=
nem mittitur, r.
nihil potest nisi
ardere. Est hoc
se disponere ad
gratiam?

Marci viij.

Ab intus enim de corde hominum mala cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, furti, auaritiæ, nequitia, impuditiæ, oculus malus, blasphemie, superbia, stultitia, omnia hæc mala ab intus procedunt, & coinquinant hominem.

Isti sunt boni conatus nostri, bonæ intentiones, quibus de congruo mereamur gratiam, scilicet.

Roman. viij.

Sapientia carnis inimica est Deo, legi enim Dei non est subiecta, nec potest, Qui enim in carne sunt, Deo placere non possunt, Si quis spiritum Christi non habet, hic non est eius, ipse enim spiritus testimonium reddet spiritui nostro, quod sumus filij Dei.

Si testimonium est ex spiritu Dei, ergo non ex spiritu nostro.

Magist. sen. lib. ij. dist. xxv.

Liberum uidetur dici arbitrium, quia

C

sine

ARTIC. QVART.

sine coactione & necessitate ualet appetere,
uel eligere quod ex ratione decreuit.

Idem ibidem uerba Augustini
sunt in Enchirid.

Ista libertas ad benefaciendum nun-
quam erit homini addicto & uendito sub pec-
cato, nisi cum redimat qui dicit, Si filius uos
liberauerit? Quod antequam fieri in ho-
mine incipiat, quomodo quisquam de lib. arb.
gloriatur, qui nondum est liber ad operan-
dum bene? Ecce aperte ostendit lib. arbi.
per gratiam liberari, ut per illud bene opere-
tur, hæc ille.

Iohan. viij.

Maxen. lib. contra Pelagi.

Nobis sermo est
de his quæ perti-
nent ad uitam
eternam. ;

Liberum autem naturale arbitrium ad
nihil aliud ualere credimus, nisi ad discer-
nenda tantum & desideranda carnalia, siue
secularia, quæ non apud Deum, sed apud ho-
mines fortassis possunt uideri gloriosa. Ad
ea uero, quæ ad uitam eternam pertinent,
nec cogitare, nec uelle, nec desiderare, nec
perficere

DE LIB. ARBIT.

perficere posse, nisi per infusionem, & in operationem intrinsecus Spiritus sancti, qui est spiritus Christi. Spiritum enim Christi qui non habet, hic non est eius.

August. de uerbis Apost. ser. xiiij.

Si spiritu actiones carnis mortificaueris, uiuctis, Dicturus eras, hoc potest uoluntas mea, hoc potest lib. arb. meum. Roma. viij.

Que uoluntas? quod lib. arb.? Nisi ille regat, cadis, nisi erigat iaces. Quomodo ergo spiritu tuo cum audis Apostolum.

Quotquot spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei? Tu te uis agere a te ipso? uis agi ad actionis carnis mortificandas? Quid prodest tibi? Quia non eris Epicurus, sed eris Stoicus? siue Epicurus eris, siue Stoicus eris, inter filios Dei non eris. Quotquot enim spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei, Non qui secundum carnem uiuunt suam, non qui secundum spiritum uiuunt suum, non qui aguntur spiritu suo, sed quotquot spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei.

Dico

ARTICVLVS QVAR.

Dicet mihi aliquis, Ergo agimur & non agimus. Respondeo, imó & agis & non ageris, sed tunc bene agis, si a bono spiritu ageris. Et sequitur, Prorsus si defuerit spiritus Dei, nihil boni agere poteris, Agis quidem illo non adiuuante, libera uoluntate, sed male.

Ad hoc idonea est uoluntas tua, que uocatur libera, & male agendo fit damnabilis ancilla. Cum dico, sine adiutorio Dei nihil agis, nihil boni dico, nam ad male agendum habes sine adiutorio Dei, liberam uoluntatem, quanquam illa non est libera. Sequitur, Sic tamen scitote uos agere bona, ut sit rector spiritus adiutor, qui si defuerit, nihil boni omnino agere ualetis.

Augustinus con. ij. Epist. Pelagi. ad Bonif.

Dicunt Pelagiani se confiteri gratiam, adiuuare uniuscuiusq; propositum bonum, nõ tamen studiũ uirtutis immittere reluctanti. Hoc quippe ita dicunt, uelut homo a se ipso sine adiutorio Dei, habeat propositum bonum, studiumq; uirtutis, quo merito precedente, dignus sit

DE LIB. A.RBIT.

nus sit adiuuari Dei gratia subsequente,

Augustinus de prædestinatione
Sanctorum Cap. viij.

*Hec itaq; gratia, quæ occulte humanis
cordibus diuina largitate tribuitur, a nullo
duro corde respuitur. Idco quippe tribui-
tur, ut cordis duritia penitus auferatur.
Quando ergo pater intus auditur, et docet ut
ueniatur ad filium, auferit cor lapideum, &
dat cor carneum. Sic quippe facit filios pro-
missionis & uasa misericordiae, quæ præpa-
rauit in gloriam. Cur ergo non omnes do-
cet, ut ueniant ad Christum, nisi quia omnes
quos docet misericordia docet? Quos autem
non docet, iudicio non docet.*

*Gratia inuenit
cor lapideum.*

Augustinus contra Pelagi. & Ces-
lesti. de gratia. Cap. xiiij.

*Si enim (sicut ueritas loquitur) omnis
qui didicit uenit, quisquis non uenit, profecto
non didicit. Quis autem non uideat, & uenia-
re quenquam, aut non uenire arbitrio uolun-
tatis?*

ARTICVLVS Q VART.

Volentes impii
manent in pecca
tis, & nec aliud
possunt, quia ser
ui sunt peccati.

tatis? Sed hoc potest esse solum, si non uenit, non autem potest nisi adiutum esse si uenit, & sic adiutum, ut non solum quid faciendum sit, sciat, sed quod scierit, etiam facit. Ac per hoc, quando Deus docet, non per legis literam, sed per spiritus gratiam, ita docet, ut quod quisq; didicerit, non tantum cognoscendo uideat, sed etiam uolendo appetat, agendoq; perficiat.

August. de uerb. Apost. ser. xv.

Nonne egregia
libertas, quae mi
seros tantum fa
cit.

O malum lib. arbi. sine Deo. Experti sumus quid ualeat sine Deo, ideo miseri facti sumus, quia sine Deo quid ualeat, experti sumus, Et potest pauca. Ecce, bonus factus est homo, & per lib. arb. factus est homo malus, Quando facturus est bonum hominem malus homo per lib. arbi? seruare se non potuit bonus bonum, & facturus est se malus bonum? Cum esset bonus, non seruauit bonum, & cum sit malus, dicit, facio me bonum.

Hoc experti sumus omnes non sine nostro magno malo.

August. in Enchiri. ca. xxix.

Quid

DE LIBERO ARBITRIO.

Quid enim boni operari potest perditus, nisi quantum fuerit a perditione liberatus? Nunquid lib. uoluntatis arb. Et hoc absit. Nā lib. arb. male utens homo, & se perdidit & ipsum. Sicut enim qui se occidit, utiq; uiuendo se occidit sed se occidēdo nō uiuit, nec se ipsū potest resuscitare cum occiderit, Ita cū libero peccamus arbitrio uictore peccato, amissum est & liberum arbitrium. A quo enim quis de uictus est, huic & seruus addictus est, Petri certe Apostoli est ista sententia, Quæ cum uera sit, qualis quæso potest serui addicti esse libertas, nisi quando cum peccare delectat?

Egregium exemplum omnibus perspicuum.

II. Pet. II.

Augustinus ad Vitalem Epist. c. viij.

Quapropter, ut in deum credamus & pie uiuamus non uolentis, neq; currentis, sed miserentis est dei, non quia uelle, & currere non debemus, sed quia ipse in nobis & uelle operatur & currere.

Nos sumus uolentes, sed deus est qui dat ut bonum uelimus. hoc est deus per nos uult bonum.

Augustinus lib. I. Retra. Cap. I

Nam quantum ad hominis naturam
nihil

ART. Q VART.

Cogitationes quæ sunt a ratione et mente damnat Augustinus. nihil est in eo melius, quam mens & ratio. sed non secundū ipsam debet uiuere, qui beate uult uiuere, alicui secundum hominem uiuit, cum secundum Deum uiuendum sit, ut possit ad beatitudinem peruenire, propter quam consequendam, non se ipsa debet esse contenta, sed Deo mens nostra subdenda est.

Ambrosius ad Pimeria. Epist. ulti.

Siquidem nihil recte faciet homo, nisi quod uolens, egerit, sed ut ad id quod æquum & utile est, animi tendat intentio, de illius eterne & inmutabilis uoluntatis Dei inspiratione, concipitur.

Augustinus contra Pelagia. ad Bonifa. Lib. I. Cap. xxxviii.

Ex Dei potentia uel in malum uel in bonum nullus inuitus cogitur, sed Deo deficiente pro meritis in malum iuit, & Deo adiuuante sine meritis, conuertitur ad bonum, non enim homo bonus si nolit, sed gratia Dei etiam ad hoc adiuuatur ut uelit, ut scriptum est.

DE LIBERO ARBITRIO.

est. Deus est qui operatur in nobis & uelle
&c.

Vnde est quod
bonum uelimus?
Phil. ij.

Bern. de libero arbitrio.

Quid igitur? Hoc ergo totum lib. arb.
opus? hoc solum est eius meritum quod con-
sentit? Est prorsus, non quidem quod uel ipse
consensus in quo omne meritum consistit, ab
ipso deo non sit, cum nec cogitare (quod mi-
nus est quam consentire) aliquid a nobis qua-
si ex nobis sufficientes sumus. Verba non sunt
mea, sed Apostoli, quia omne quod boni esse
potest, id est cogitare, & uelle, & perficere
pro bona uoluntate, attribuit deo, non
suo arbitrio.

Quid ergo boni
relinquitur lib.
arbi. ex suis me-
ritibus?

Orbel. lib. ij. sent. Dist.
xxviii Quæst. I.

Liberum arbitrium non potest se dispo-
nere ad gratiam gratum facientem, nisi per
aliquam specialem motionem factam per se
immediate, uel mediante aliqua creatura.

D

Bern.

ARTICVLVS QVARTVS.

Bernardus de libero arbitrio.

In eandem imaginem transformemur,
 tanquam à spiritu domini & c. Ergo si a do-
 mini spiritu, iam non à libero arbitrio. Ne-
 mo proinde putet ideo dictum liberū arbitri-
 quod æqua inter bonum & malum potestate,
 aut facultate uersetur, cum cadere per se qui-
 dem potuerit, non autem resurgere, nisi per
 spiritum dei. Alioqui nec deus, nec angeli san-
 cti, cum ita sint boni, ut non possint esse mali,
 Nec præuicariatores itè angeli, cū ita sint ma-
 li ut non uellent esse boni, liberi arbitrii
 esse dicuntur. Sed & nos illud post resurrec-
 tionem amissuri sumus, quando utique separa-
 biliter alij bonis, alij malis, admixti fuerimus.
 Cæterum nec deus caret libero arbitrio, nec
 diabolus, quoniam quod ille non esse potest
 malus, non infirma facit necessitas, sed firma
 in bono uoluntas, & uoluntaria firmitas.
 Quodq; diabolus non ualet in bonum respi-
 rare, non aliqua facit uiolenta oppressio, sed
 sua ipsius in malo obstinata uoluntas, ac uo-
 luntaria obstinatio. Nunc igitur ex eo potius
 liberum arbitrium dicitur, quod siue in bono,
 siue in

Voluntatis ne-
 cessitas immuta-
 bilitatis, non co-
 actionis. nonne
 hæc legistis a-
 apud Scot. ij. sen-
 tentia?

DE LIB ARBIT.

siue in malo, æque liberam facit uoluntatem, cum nec bonus quisquam, nec item malus dici debeat, aut esse ualeat, nisi, uolens. Tali iam ratione non incongrue dicitur, ad bonum se & ad malum habere æqualiter, quod utrobiq; uidelicet par sit ei, non quidem in electione facilitas, sed in uoluntate libertas.

Bernar. in Can. Ser. LXXXI

Solus homo a natura uim non patitur, & ideo solus inter animantia. liber. Et tamen interueniente peccato, patitur quamdam uim & ipse, sed a uoluntate, non a natura, ut ne sic quidem ingenita libertate priuetur. Quod enim uoluntarium, & liberū. Et quidem peccato factum est, ut corpus quod corrumpitur aggrauct animam, sed amore, non mole. Nam quod surgere animam per se iam non potest, quæ per se cadere potuit, uoluntas in caussa est, quæ corrupti corporis, uiciato ac uicioso amore languescens & iacens, amorem pariter iusticiæ non admittit. Ita nescio quo prauo & miro modo, ipsa sibi

D ij uoluntas

Libertas arbitrij non est ut Magist. senten. ait Vis uolūtatis libera applicandi ad bonum, uel auertendi a malo. Sed est libertas lib. arb. quod uolens uult quicquid uult, & nō coactus.

ARTICVLVS QVARTVS.

uoluntas (peccato quidem in deterius muta-
 to) necessitatem facit, ut nec uecessitas (cum
 uoluntaria sit) excusare ualeat uoluntatem,
 nec uoluntas (cum sit illecta) excludere ne-
 cessitatem. Est enim necessitas hæc quodam
 modo uoluntaria. Est fauorabilis uis quædam
 premendo blandiens, & blandiendo premens.
 Vnde sese rea uoluntas, ubi semel peccato
 consenserit, nec excutere iam per se, nec ex-
 cusare tamen ulla tenus de ratione queat. In-
 de querula illa uox ueluti gementis sub onere
 necessitatis huius, Domine inquit, uim patior,
 responde pro me.

Sed rursus sciens, quod non iuste
 caussetur aduersus dominum, cum uoluntas
 sua potius in caussa foret, attende quid secu-
 tus intulerit.

Quid dicam aut quid respondebit mi-
 hi, cum ipse fecerim? Premebatur iugo,
 non alio tamen quam uoluntariæ cuiusdam
 seruitutis, & erat pro seruitute quidem mi-
 serabilis, sed pro uoluntate inexcusabilis.
 Uoluntas enim est, quæ se cum esset libera,
 seruum fecit peccati, peccato assentiendo,
uoluntas

DE LIBERO ARBITRIO.

uoluntas nihilo minus est, quæ se sub peccato tenet uoluntarie seruienlo.

Vide quid dicas ait aliquis mihi, tu uoluntarium dicis, quod iam necessarium constat esse? Verum quidem est, quod uoluntas se ipsam addixerit, sed non ipsa se retinet, magis retinetur & nolens, Responsio. Bene hoc saltem das, quia retinetur, sed uigilanter retinetur, uoluntatem esse quã retinere fateris, itaq; uoluntatem nolentem dicis? Non utiq; uoluntas retinetur, non uolens. Uoluntas enim uolentis est, non nolentis. Quod si uolens retinetur ipsa se retinet. Quid ergo dicet? aut quid respondebit ei cum ipsa fecerit? Quid fecit? seruam se fecit, Unde dicitur, Qui facit peccatum, seruus est peccati. Propterea cum peccauit (peccauit autem cum peccato obedire decreuit) seruam se fecit,

V.

In omni opere bono iustus
peccat.

D ij QUA

Esaiæ LXIII.

Obserua quod lo-
quitur de iusti-
cis nostris.

Iob IX.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem xij.

VASI PAN-
nus menstruatæ
uniuersæ iusti-
tiæ nostræ &c.

Vere scio
quod ita sit, &
quod non iusti-
ficetur homo cõ-
positus Deo, Si

uoluerit contendere cum eo, non poterit ei
respondere unum pro mille.

Si habuero quippiam iustum, non respon-
debo, sed mecum iudicem deprecabor

Etiam si simplex fuero, hoc ipsum igno-
rabit anima mea, et tedeat me uite mee.

Verebar omnia opera mea, sciens quod
non parceres delinquenti, Si lotus fuero quasi
aquis niuis, & fulserint uelut mundissimæ ma-
nus meæ, tamen sordibus intinges me, & ab-
hominabuntur me uestimenta mea.

Etiam si occiderit me, in ipso sperabo,
Veruntamen uias meas in conspectu eius ar-
guam, & ipse erit saluator meus.

Augustinus Psal. C. XLII.

Nullus

IN OMNI OPERE BONO IVST. PEC.

Nullus enim unquam opus bonum fecit tanta charitate, quanta potuit et debuit. Quare quilibet iniustus remansit, iniustus autem non potest in opere iniusto non peccare.

Omnes minus facimus quam debemus.

Augustin. ad Hiero. Epist. XXX.

Virtus est charitas, qua id quod diligendum est diligitur. Hec est in aliis maior, in aliis minor, in aliis nulla, plenissima vero que iam non possit augeri, quandiu hic homo uiuit est in nemine, quandiu autem au-
geri potest, profecto illud quod minus est quam debet, ex uitio est, ex quo uitio, non est iustus in terra qui facit bonum & non peccet.

Ex sua natura est peccatum quicquid minus fit quam debet fieri

Gregorius sup. Iob Lib. ix. cap. i.

Non iustificatur homo compositus Deo &c. Sanctus autem uir, quia omne meritum uirtutis nostre uicium esse conspicit, si ab interno arbitrio districte iudicetur, Ideo recte subiungit, Si uoluerit contendere cum eo, non poterit unum respondere pro mille.

D iij

Idem

ART. Q VINT.

Idem Cap. xiiij.

Omnis humana iustitia in iusticia esse
conuincitur, si districte iudicetur.

Idem in fine mora.

Quis inter ista remanet salutis locus.
Vnde ergo gloria quando & mala nostra, pura mala sunt, &
viam, dum nobis bona nostra, quæ non haberi credimus, pura
curæ nihil purum bona esse nequaquam possunt.

Idem Libro ix. Cap. xxviiij.

Notandum uero, quod uir sanctus non
ait, Fulserunt mundissimæ manus meæ, sed ue
lut mundissimæ manus meæ, quia quousq; cor
porea corruptione astringimur, quam libet
rectis operibus ueram munditiam nequaquam
Hinc omnis iusticia nostra imperfecta.
apprehendimus sed iniciamur.

Idem ibidem Cap. xvij.

Et si simplex fuero &c. Plerumq; si
scimus bona, quæ agimus ad elationem du
cimur

IN OMNI OPERE BONO IVSTI PEC.

cimur, si nescimus minime sequamur. Quis Nonne hoc est enim aut de uirtutis suæ conscientia non quam peccare in bonis tuluncunq; superbiat? operibus.

Idem morali.

Væ laudabili uite hominum, si remota pietate iudicetur, Quia districtè discussa inde ante oculos iudicis, unde se placere suspicatur, obruitur.

Væ miseris illis qui tantum gloriantur in fictitijs operibus. si in ueris nihil sit parum.

Hieronimus contra Pelagi

Quotquot enim perfecte hoc sapimus &c. Quid ergo sapiamus? imo quid sapere debemus, qui perfecti non sumus? Imperfectos nos esse confiteri & nondum comprehendi, nec dum accepisse. Hæc est hominis uera sapientia, imperfectum esse se nosse, Atque (ut ita loquar) cunctorum in carnibus suorum imperfecta perfectio est.

Christianorum perfectio que sit.

Bernerus de uerbis Orige,

Qui iudicat me dominus est &c. I. Cor. III. Illius enim prorsus nequico declinare iudicium

D D O si

ART. QVINT.

Et si iustus fuerit, non leuabo caput, quoniam omnes iusticie mee tanquam pannus menstruate coram illo. Non est qui in conspectu eius iustificetur.

VI.

Quæ sit uera Ecclesia, & unde cognoscitur.

Christus mundat suam Ecclesiam lauacro aquæ per uerbum.

IRI DILIGITE uxores uestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans

eam lauacro aquæ in uerbo uitæ, ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta et immaculata. Ephe. V.

Tu es Petrus, et super hanc petram edificabo Ecclesiam meam. Matth. XVI.

Hec

QVAE SIT VERA ECCLESIA.

Hæc scribo tibi, sperans fore, ut ueniam ad te cito, quod si tardius uenero, ut noris, quomodo oporteat in domo Dei uersari, quæ est Ecclesia Dei uiuentis, columna & basis ueritatis, I. Tim. III.

Paulus uocatus Apostolus Iesu Christi etc. Ecclesie Dei quæ est Corinthi, sanctificatis per Christum Iesum, uocatis sanctis una cum omnibus qui inuocant nomen Domini nostri Iesu Christi, in quo uis loco uel suo uel nostro, Gratia uobis & pax. I. Corin. I.

In uno spiritu omnes nos in unum corpus Baptisati sumus, siue Iudæi, siue Gentiles, siue serui, siue liberi, & omnes in uno spiritu potati sumus. Nam & corpus non est unum membrum, sed multa. Si dixerit pes, non sum manus, non sum de corpore, num ideo non est de corpore? Et si dixerit auris, non sum oculus, num ideo non est de corpore? Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro. I. Corin. XII.

Ecclesia est columna ueritatis, quia habet uerbum Dei.

Sanctificati & uocati per Christum, & non per Papam sunt Ecclesia.

Chrysostomus super Matth.

Cap. VII.

▲ fructibus eorum cognoscetis eos. Fructus enim

ART. SEXTVS.

Quid si conue- Etus enim hominis est confessio fidei, & ope-
niat cum decre- ra conuersatio ipsius. Si ergo uideris homi-
tis *Pape*. nem Christianum, statim considera, si con-
fessio eius conueniat cum scripturis. Verus
est Christianus. Si autem non est, quemadmo-
dum Christus mandauit, falsus est, iudicium
Christianitatis non ad nomen retulit, sed ad
confessionem, quia non nomen solum Christi
Christianum facit, sed ueritas, quia in nomine
Christi multi ambulant. in ueritate autem
pauci.

Nomen nō facit Christu:

sed ueritas.

Opprimus de celo & Luore

Christi nomen induere & non

per Christum uiam pergere quod

aliud est quam prauarum:

titio diuini nominis, quā defecto Uniuers salutaris

Christi
Christi multi ambulant. in ueritate autem
pauci.

Idem in Matth. Home. iij.

Saturnus trans iustitiam
est in angulo boni.

Omnes enim species iustitiæ, quas ha-
bent serui Dei in ueritate, possunt habere &
Id est: Cartusia serui Diaboli in similitudine. Habet enim Dia-
nos, Dominica= serui Diaboli in similitudine. Habet enim Dia-
nos, Fræiscanos, bolus & mansuetos & humiles, habet castos
Augustinianos, & eleemosynarios & ieiunos, & omnem spe-
& ceteros. id ge- ciem boni, quam creauit Deus ad salutem ho-
mines animantium, minum, ipsas species & diabolus introduxit
quorum reptili= ad seductionem, ut inter bonum & bonum fia-
um non est nu- mulatum confusio fiat, ut simplices homines,
meris qui boni ueri & boni simulati differentiã in-
telligere caute non possunt, dum querunt bo-
nos Dei

QVAE SIT VERA ECCLESIA.

nos Dei uiros. ineurant in seditiones Diaboli.
Solam autē charitatē Sancti spiritus non po-
test immūdus spiritus imitari. Omnis ergo spe-
cies iusticiæ in impostoribus inuenitur, solam
autem gratiam ueræ charitatis, sibi soli ser-
uauit Spiritus sanctus, ut per nullius iustitiam,
& testimonium sic cognoscatur, ubi est Spi-
ritus sanctus, quemadmodum per gratiam
charitatis.

XXiiij. quæst. iij. cap. Si Ecclesia.

ante persecutionē patitur

Si Ecclesia uera est, ipsa est quæ perse-
cutionem patitur non quæ facit. Quærat
ab Adostolo, quam Ecclesiam significabat Sa-
ra, quando persecutionem faciebat ancilla?

XXiiij. quæst. i. Pudenda

Vna est columba mea. Nullam aliam
esse constat, nisi quæ in Apostolica radice est fundata, a quibus ipsam fidem uniuerso orbi propagatam esse, non potest dubitari.

Non in Papis-
cis decretis.

De con. dist. iij. cap. Prima igitur.

Propterea

ARTICVLVS SEXTVS.

Propterea sancta & catholica est ecclesia, quia recte credit in deum.

Non in Papam.

De conse. distin. I. Cap.
Ecclesia.

Ecclesia est catholicorum collectio.

XXIII. Q. I. A. reātin
Glosa.

Congregatio fidelium dicitur ecclesia, quæ non potest errare, & talis ecclesia non possit non esse, nā ipse dominus orat pro ecclesia.

Lyra in Math. xix.

Ecclesia non al-
ligatur papæ,
nec cardinali-
bus, nec archi-
episcopis, nec
Romæ, nec Hie-
rosolime, sed ue-
ra fides Christi,
& non conditio
aut sexus efficit
Ecclesiam.

Et porte inferi non preualebunt &c.
A uera fide scilicet subuertendo, ex quo pa-
tet quod ecclesia non consistit in hominibus
ratione potestatis uel dignitatis ecclesiastice,
uel secularis, quia multi principes & sum-
mi pontifices & alij inferiores inuenti sunt
apostataſſe a fide, propter quod ecclesia con-
sistit in illis personis, in quibus est noticia
& confessio fidei & ueritatis,

Augusti

QVAE SIT VERA ECCLESIA.

Augustinus Ser. xcix. de tempore

Sancta ecclesia nos sumus, sed non sic dico nos, quasi ecce qui hic sumus, qui me modo auditis, sed quotquot hi: sumus Christiani fideles in hac ecclesia, id est, in hac ciuitate, quotquot sunt in ista regione, quotquot sunt trans mare quotquot sunt toto orbe terrarum.

Quoniam a solis ortu usq; ad occasum laudatur nomen domini. Sic se habet ecclesia catholica mater nostra, Magna est sponsi & singularis dignatio, meretricem inuenit & uirginem fecit. In fide uirgo est, in carne paucas habet uirgines sanctae Moniales, in fide omnes uirgines debet habere, & foeminas & uiros.

Per totam orbem dilata est ecclesia & non est asinaria Hierosolimitana alligata loco.

Bernar. ad Guilelmum Abbatem.

Fulget ecclesia in parietibus & in pauperibus eget. Suos lapides induit auro, & suos filios nudos deserit. De sumptibus ege-
norum seruitur oculis diuitum.

Chriso. in Math. homa. xlix.

QV

ARTICVLVS SEXTVS.

Qui in Iudæa sunt fugiant ad montes, id est, qui sunt in Christianitate conferant se ad scripturas. Sequitur, & quare iubet in tempore omnes Christianos conferre se ad scripturas? Quia in tempore hoc ex quo obtinuit hæresis ecclesias, nulla probatio potest esse ueræ Christianitatis, neq; refugium potest esse Christianorum aliud, uolentium cognoscere fidei ueritatem, nisi scripturæ diuinæ, Antea enim multis modis ostendebatur, quæ esset ecclesia Christi, & quæ gentilitas. Nunc autem nullo modo cognoscitur, uolentibus cognoscere quæ sit uera ecclesia Christi, nisi tantummodo per scripturas. Quare? quia omnia hæc quæ sunt proprie Christi in ueritate, habet & hæreses illæ in schismate, similiter ecclesias, similiter & ipsas scripturas diuinas, similiter episcopos, cæterosq; ordines clericorum, similiter baptismum, similiter Eucharistiam, & cætera omnia, deniq; ipsum Christum. Volens ergo quis cognoscere, quæ sit uera ecclesia Christi, unde cognoscit in tanta confusione similitudinis, nisi tantummodo per scripturas. Item ex moribus ipsis prius intelligebatur ecclesia Christi, quando conuersatio

*Deniq; ipsa Chæm
Augusti. Enchir. cap. 4.
Nominatim inuenitur
ipse apud quoslibet hære-
ticos, qui se Christianos
uocari uolunt, re uero p-
sa. nō ē apud eos.*

**Auditis tantum
modo, nisi, et tan-
tum per scriptu-
ras**

satio

QVAE SIT VERA ECCLESIA.

satio Christianorum, aut omnium aut multo-
rum erat sancta, quæ apud impios non erat.
Nunc autem aut tales aut peiores facti sunt
Christiani, quales sunt heretici aut gentiles.
Adhuc autem, & maior continentia apud il-
los inuenitur, quamuis in schismate, quã apud
Christianos. Qui ergo uult cognoscere
quæ sit uera Ecclesia Christi, unde cognoscat,
nisi tantummodo per scripturas? Sciens ergo
Dominus tantam confusionem rerum in
nouissimis diebus esse futuram, ideo man-
dat, ut Christiani qui sunt in Christianitate
uolentes firmitatem accipere fidei ueræ, ad
nullam rem confugiant, nisi ad scripturas.
Alioqui si ad alias respexerint, scandaliza-
buntur, & peribunt, non intelligentes quæ
sit uera Ecclesia.

Augustinus ser. de omni. sanct.

Catholica mater Ecclesia per totum or-
bem longe lateq; diffusa, in ipso capite Chri-
sto Iesu edocta, contumelias crucis & mortem
didicit non timere, magis magisq; roborata
est, non resistendo, sed perferendo.

B

Damasc.

ARTICVLVS SEXTVS.

Damascenus III. sentent.
Cap. XXXIII.

In uniuersam terram Euangelium prædicatum est non Balistis, & armis, aut bellis aduersarios deuincens, sed pauci, nudi, & pauperes, illiterati, uerberati, mortificati sapientibus præualuerunt.

Hilarius contra Auxen-
tium Arrianum.

Primum miserari licet nostræ ætatis laborem, & præsentium temporum præsentis opinioniones congemiscere, quibus patrocinari Deo, humana creduntur, & ad tuendam Christi Ecclesiam, ambitione seculari laboratur. Oro uos Episcopi (qui hoc uos esse creditis) quibusnam suffragijs ad prædicandum Euangelium Apostoli usi sunt, quibus adiuti potestatibus, Christum prædicauerunt? Gentesq; fere omnes ex idolis ad Deum transtulerunt? An ne aliquam sibi assumerent e pallacio dignitatem, hymnum Deo in carcere inter catenas & post flagella cantantes?

Obsecro quibus loquitur?

Edictis

QVAE SIT VERA ECCLESIA.

Edictis ne regis Paul. cū in theatro spectaculo ipse esset, Christo Ecclesiam congregabat? Nerone se (credo) aut Vespasiano, aut Decio patrocinantibus tuebatur, quorū in nos odiis confessio diuinæ prædicationis effloruit. Illi manu atq; opere se alentes, intra cænacula secretaq; coeuntes, uicos & castella gentesq; fere omnes terra ac mari contra senatus consulta & regū edicta peragrantes, clauēs (credo) regni cælorum non habebant? Aut nō manifesta se tum dei uirtus cōtra odia humana porrexit? cum tanto magis Christus prædicaretur, quanto magis prædicari inhiberetur? At nunc proh dolor, diuinam fidem suffragia commendant, inopsque uirtutis suæ Christus dum ambitio nomini suo conciliatur, arguitur. Terret exiliis & carceribus Ecclesia, credique sibi cogit, quæ exilijs & carceribus est credita. Pendet ad dignationem communicantium, quæ persequentium est consecrata terrore. Fugat sacerdotes, quæ fugatis sacerdotibus, est propagata, diligiq; se gloriantur a mundo, quæ Christi esse non potuit, nisi eam mundus odisset. Hæc de comparatione tradite nobis olim Ecclesiæ, nunq̃

ARTICVLVS SEPTIMVS.

deperditæ re ipsa. Quæ in oculis omnium est,
atq; ore, clamabit.

VII. Claves Ecclesiæ sunt verbum Dei.

Qui credit uerbo, illi apperitur, incredulo clauditur.

RAEDICATE
Euangeliū omni creaturæ.
Qui crediderit & baptisatus fuerit, hic saluus erit, qui uero non crediderit condēna

Quomodo claudunt? nisi quia non docebant uerbum dei.

bitur. Marci ulti.

Væ uobis Pharisei & scribæ hypocritæ, qui clauditis regnum cælorum ante homines. Math. xxij.

August. Ser. xxvij. de Sanctis.

Clavis enim dicenda est, qua ad fidem pectorum dura referantur, mentium secreta panduntur. Clavis inquam est, quæ & conscientiam

CLAVES ECCLES. SVNT VERB. DEI

scientiam ad confessionem peccati aperit, & gratiam ad eternitatem mysterij salutaris includit.

Chryso. in Math. Cap. xxij.

Clavis est uerbum scientie scripturarum, per quam aperitur hominibus ianua ueritatis, Clauicularij sunt sacerdotes, quibus creditum est uerbum docendi, & interpretandi scripturas.

Quisquis uerbo dei habet hic clauiger est, et quis quis credit uerbo dei, huic aperitur ianua caeli, & ne S. Petro quidem licet illi ocludere.

Ambro. li. de Cain et Abel.

Remittuntur peccata per uerbum dei, cuius leuitas est interpret.

August. de doctrina Christiana lib.

I. Cap. xv. & xvij.

Quid liberalius, & misericordius facere potuit, qui seipsum nobis quo redimeremur substernere uoluit, nisi & omnia donaret peccata conuersis, & grauitate interdita reditus nostri, pro nobis crucifixus eucleret? Has igitur clauas dedit ecclesie suae,

ARTICVLVS SEPTIM.

Peccata ligantur, quia nō creditur uerbo q̄ habet Ecclesia.

ut quæ solueret in terra, soluta essent in celo, & quæ ligaret in terra, ligata essent in celo, scilicet, ut quisquis in ecclesia eius dimitti sibi peccata non crederet, non ea dimitterentur, Quisquis autem crederet, seq̄; ab his correctus auerteret, in eiusdem Ecclesiæ gremio constitutus, eadem fide, atq̄; correctione sanaretur.

De pœni. dist. I. cap. Verbum.

Verbum dei dimittit peccata, sacerdos est iudex, sacerdos quidem suum officium exahibet, sed nullius potestatis iura exercet.

Augustinus super Iohan. tract. I.

Fratres Iesum Christū iustum ipsum habemus aduocatum apud patrem, ipse est propitiatio peccatorum nostrorum. Hoc qui tenuit, heresim non fecit. Hoc qui tenuit schisma non fecit. Vnde, n. facta sunt schismata? Cum dicunt homines, Nos iusti sumus? Cum dicunt homines, Nos sanctificamus immundos? nos iustificamus impios? nos petimus, nos impetramus

Eusebius

CLAVES ECCLESIAE SVNT VERB DEI.

Eusebius in Ecclesiastica histo.
lib. iiii. Cap. XIII.

*Petrus adueniens ex orientis partibus,
ut coelestis quidam negociator, mercimoniam
diuini luminis, Si quis sit comparere paratus,
aduexit, & salutaris praedicationis uerbo pri-
mus in urbe Roma Euangelii sui clauibus in-
nuam regni coelestis aperuit.*

*Hic aperte uo-
cat Euangelium
claves regni coe-
lorum.*

VIII ART.

Concilium potest errare.

Augustin. Lib. II. de baptis. contra
Donatist. Cap. III.

E iij

VIS AVTEM
nesciat sanc-
tam scripturã
canonicã tam
ueteris q̄ noui
testamenti cer-
tis suis termi-
nis contineri,
eãq; omnib. po-
sterioribus

ARTICVL. OCTAVVS.

rrioribus Episcoporum literis ita præponi, ut de illa omnino dubitari & disceptari non possit, utrum uerum uel utrum rectum sit, quicquid in ea scriptum esse constiterit. Episcoporum autem literas, quæ post confirmatum canonem uel scriptæ sunt, uel scribentur, & per sermonem forte sapientiosem cuiuslibet in ea re peritioris, & per aliorum Episcoporum grauiorem autoritatem, doctorumq; prudentiam, & per concilia, licere reprehendi, si quid in eis forte a ueritate deuiatum est. Et ipsa concilia, quæ per singulas Regiones uel prouincias fiunt, plenariorum conciliorum autoritati, quæ fiunt ex uniuerso orbe Christiano, sine ullis ambagibus cedere. Ipsaq; plenaria sæpe priora, posterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur, quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat sine ullo typo sacrilegæ superbiæ, sine ulla inflata ceruice arrogantia, sine ulla contentione liuidæ inuidiæ, cū sancta humilitate, cum pace catholica, cū haritate Christiana.

Plenaria Concilia possunt corrigi, ergo & errare, nam quis corrigi recte factum?

Panormi. de electione. Ca.
Significasti.

Concilium

CONCILIVM POTEST ERRARE.

Concilium potest errare, sicut alias er-
rauit super matrimonium contrahendum in-
ter raptorem & raptam. Et dictum S. Hiero-
nyimi melius sentientis postea fuit prælatum
statuto Concilii, ut probatur xxxvi. q. ij. Nam
in concorrentibus fidem etiam dictum unius
priuati esset præferendum dicto Papæ, si ille
moueretur melioribus rationibus noui & ue-
teris Testamenti quam Papa. Nec obstat,
si dicatur, quod Concilium non potest errare,
quia Christus orauit pro Ecclesia sua ut non
deficeret fides. Quia dico, quod licet Conci-
lium generale representet totam Ecclesiam
uniuersalem, tamen in ueritate ibi non est uni-
uersalis Ecclesia, sed representatiue. Quia
uniuersalis Ecclesia constituitur ex collatione
omnium fidelium. Vnde omnes fideles orbis
constituunt istam Ecclesiam uniuersalem, cu-
ius caput & sponsus est ipse Christus. Papa
autem est uicarius Christi, & non uere ca-
put Ecclesie. Et ista est Ecclesia quæ errare
non potest. Per hoc de consecra. distinc.
I. cap. Ecclesia. Vnde possibile est, quod
uera fides Christi remaneret in uno solo, ita
quod uerum est dicere, quod fides non deficit
in Ecclesia

Hic habetis unum
ex penatibus ue-
stris qui rem nõ
obscuris uerbis
non tantum di-
cit sed & aper-
to facto probat.

O blasphemia,
ipse præfert di-
ctum unius fide-
lis, dicto Dei ue-
stri Papæ, quem
dicitis non pos-
se errare. xxiiij.
q. i. Pudenda.

Hic dicit
Concilium non
esse Ecclesiam
quæ errare non
possit, sed tantum
representare Ec-
clesiam.

CONCILIVM POTEST ERRARE.

in Ecclesia. hoc patuit post passionem Christi, Nam fides remansit dumtaxat in beata Maria, quia omnes alij scandalizati sunt, tamen Christus ante passionem orauerat pro Petro, ut non deficeret fides sua.

Sed dicite, qua impudentia audeatis affirmare uestra Concilia esse congregata in uirtute Spiritus sancti? cum non habeant uerbum Dei? est ne ulla uirtus spir. sanct. absq; dei uerbo? imo contra Dei uerbu? Caterum qua auctoritate firmabitur Constantiense et Basiliense concilia, tam in utroq; dicitur adestis Papam pro heretico.

Concilium uniuersale legitime congregatum, in uirtute Spiritus sancti, in quo Papa non dissentit a Concilio, nec Concilium a Papa, in his quae spectant ad fidem, non potest errare. At si Papa dissentit a Concilio, tunc suspectum est illud Concilium. Ut exempli gratia, Concilium Constantinopolitanum in quo condemnabantur imagines Sanctorum, consentientibus. CCC. XXX. Episcopis, errauit, propterea quod Gregorius. III. non subscripsit. Haec Rophensis.

IX. ART.

Omnes tenentur communicare sub utraque specie.

Accipite

DE VTRAQUE SPECIE.

ACCIPITE

& comedite, hoc est corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis dicens. Bibite ex hoc omnes,

Deus dicit, accipite, bibite & miser homo dicit non bibetis?

hic est sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum. Math. xxvi. Mar. xiiij. Luc. xxij.

Ego enim accepi a Domino quod & tradidi vobis, quod Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panem & gratias agens, fregit & dixit. Accipite & manducate, hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur. Similiter & calicem postquam cenavit dicens. Hic calix novum Testamentum est in meo sanguine, hoc facite quotienscumque bibitis in meam commemorationem.

Nec satis est, si dicatis, quod corpus est sine sanguine, Nam Christus hoc scivit, & tamen datur sanguinem seorsum, & Paulus precipit, ut ex calice bibamus.

Quotienscumque manducabitis panem & non tantum hunc, & calicem biberitis, mortem Domini ex corpore. annuncia

ARTICVLVS NONVS.

annunciabitis donec ueniat,

Itaq; quicumq; manducauerit panem hunc & biberit calicem domini indigne, reus erit corporis & sanguinis domini. Probet autem seipsum homo, & sic de pane edat & de calice bibat, nam qui edit & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit. i. Cor. xi.

De eonse. distin. ii. Cap. comperimus. Sunt ver ba Gelasij Papæ

Comperimus autem quod quidam sumpta tantummodo corporis sacri portione, a calice sacri cruoris abstineant, qui procul dubio (quoniam nescio qua superstitione docentur astringi) aut integra sacramenta percipiunt, aut ab integris arceantur, Quia diuisio unius, eiusdemq; mysterij sine grandi sacri legio non potest peruenire. Quia diuisio. glossa, Nec superflue sumitur ex utraq; specie. Nam species panis ad carnem, & species uini ad animam refertur, cum uinum sit sacramentum sanguinis in quo est sedes anime, ideoq; sumitur sub utraq; specie, ut significetur

DE VTRAQUE SPECIE.

nificetur, quod utrumque; Christus carnem assumpsit, & animam, & quod tam anime quam corpori participatio ualeat. Vnde si sub una tantum specie sumeretur, ad tuitionem alterius tantum ualere significaretur.

Ibidem Cap. Qui manducant.

Qui manducant & bibunt Christum, uitam manducant & bibunt, illum manducare est refici, illum bibere est uiuere. Qui manducant, glossa, id est in specie panis & uini.

Nonne uultis ut laici uiuant? ergo cur non ut bibant? glos. dicit in specie panis, & specie uini.

Ibidem Cap.. Si quotiescumque
verba Ambro.

Si quotiescumque; effunditur sanguis Christi in remissionem peccatorum effunditur, deo merito semper accipere. Qui semper pecco, deo semper medicinam accipere.

Ibidem Cap. Si non verba Hilarij.

Si non sunt tanta peccata ut excommunicatus

DE VTRAQUE SPECIE.

nicetur quis, non se debet a medicina corporis & sanguinis Domini separare.

Ibidem cap. in Cæna.

In cæna Domini a quibusdam perceptio Eucharistiæ negligitur, quæ in eadem die ab omnibus fidelibus (exceptis his, quibus pro grauibus criminibus inhibitum est) percipienda sit. Ecclesiasticus usus demonstrat, cum etiam pœnitentes eadem die ad percipienda corporis & sanguinis Domini Sacramenta reconciliantur.

Ibidem Cap. cum frangitur,
uerba August.

Audite quod dicit, sanguis de calice, & non de corpore, & in ora fidelium, & non tantum sacerdotum.

Cum frangitur hostia, dum sanguis de calice in ora fidelium funditur, quid aliud quam dominici corporis cruce immolatio, eiusque sanguinis de latere effusio designatur.

Cyprianus ad Cornelium
Papam de Cæna
Domini.

Nam

DE VTRAQUE SPECIE.

Nam quomodo docemus aut prouocamus eos in confessione nominis sanguinem suum fundere, si eis militaturis Christi sanguinem denegamus? Aut quomodo ad Martirii palmam idoneos facimus, si non eos ad bibendum prius in Ecclesia poculum Domini, iure communicaturos admittimus?

Poculum Domini uocat propter uos, qui dicitis ex corpore tantum bibendum, & nõ ex calice.

Sermo. de lapsis.

Idem ostendit factum Diaconi infundentis sanguinem Christi in os puellæ nolentis.

Hic habetis apertum factum.

Hieroní. in Sophoniam Cap. III.

Sacerdotes qui Eucharistiæ seruiunt, et sanguinem domini populis eius diuidunt, impicant in legem Christi, putantes Eucharistiam imprecantis facere uerba, non uitam.

Tripartita historia Lib. IX. Cap. XXX.

Quomodo manus extendes, de quibus
adhuc

ARTICVLVS NONVS,

adhuc sanguis stillat iniustus? quomodo huius
modi manibus suscipies sanctum domini cor=
pus? qua temeritate ore tuo poculum sang=
uinis preciosi percipies, quando furore uerbo=
rum tuorum tantus iniuste est sanguis effu=
sus? Sunt uerba Ambro. contra Theodosium
imperatorem, qui Theſſalonicæ septem millia
occidit.

Ecce rursus po=
culum sangui=
nis dicit ad ex=
pugnandam ue=
stram heresim.
præterea hic ha
betis practicam
ecclesie de uer=
bis Christi.

Verba concilij constan. in quo con=
demnatur participatio alterius spe=
ciei. Anno. M. CCCC. XV.
die xv. Iunij. Sessione deci=
ma. tertia.

Cum in nonnullis mundi partibus quidã
temerarie asserere præsumant & c. Concili=
um declarat, decernit, & definit, quod licet
Christus post cenam instituerit, & suis dis=
cipulis administrauerit sub utraq; specie, pa=
nis & uini hoc uenerabile sacramentum, ta=
men hoc non obstante, sacrorum canonum
auctoritas laudabilis & approbata con= uctu
do ecclesie seruauit, & seruat, quod huiusmo
di sacramentum non debet confici post cenam
neq;

Per quam regu
lam illud tamẽ.

DE VTRAQUE SPECIE,

neq; à fidelibus, recipi noui ieiunio, nisi in cau-
 su infirmitatis, aut alterius necessitatis a iu-
 re uel ecclesia concessio uel admissio. Et si-
 cut hæc consuetudo ad euitandum aliqua pe-
 ricula, & scandala rationabiliter introducta
 est, quod licet in primitiua ecclesia huiusmo-
 di sacramentum reciperetur à fidelibus sub
 utraq; specie, postea a conficiētibus sub utraq;
 tantum. A laicis nūc tantummodo sub specie
 panis suscipiatur, cum firmissime credendū sit
 & nulla tenus dubitandum, integrum Christi
 corpus, & sanguinem, tam sub specie panis,
 quam sub specie uini, ueraciter contineri.
 Vnde cum eiusmodi consuetudo ab ecclesia,
 & sanctis patribus rātionabiliter introducta,
 & diutissime obseruata sit, habenda est pro
 lege, quam non licet reprobare, aut sine ec-
 clesie auctoritate pro libito mutare. Qua-
 propter dicere quod hanc consuetudinem, aut
 legem obseruare, sit sacrilegum, aut illicitum,
 censeri debet erroneum, & pertinaciter asse-
 rentes oppositum præmissorum, tanquam hæ-
 retici arcendi sunt, & grauiter puniendi,
 per Diocesanos locorum, seu officiales eorū
 aut inquisitores hæreticæ prauitatis, in reg-

F

Habemus uobis
 gratiam quod
 conceditis primi-
 tiuam ecclesiam
 hoc obseruasse
 quod nos, iam in
 de uobis tanta
 auctoritas id mu-
 tādī? quod Chri-
 stus instituit &
 ecclesia sancte
 obseruauit?

Proferte uel
 unum ex patri-
 bus qui hoc pro-
 bat uel introdux-
 erit & uicistis.
 Nonne Paulo an-
 te concessistis ec-
 clesiam dedisse
 sub utraq; spe-
 cie?

Nonne iam ui-
 cistis? qui Chri-

nis

ARTICVLVS. NONVS.

stum filium dei, nis, seu prouincijs, in quibus contra hoc
 sanctissimum a= decretum aliquid fuerit forsitan attentatum
 postolum Pau= aut presumptum iuxta canonicas, & legiti=
 lum, etiam & iu= mas sanctiones, in fauorem catholice fidei
 ra uestra con= contra hereticos, & confautores salubriter
 demnastis ut he= adiuuentas. Hæc illi. Inde excommunicantur
 retica? qui dant & docent, utramq; speciem dan=
 Talibus ne ar= dam, etsi non desistunt, inuocandum iubetur
 mis apostoli pug brachium seculare.
 nabant?

Bernar. abbas argiensis in libello de officio Missæ Cap. xx.

Non est autem autenticum, quod quidã
 Nunc hæc sunt corpus domini intingunt, & intinctum pro
 aperta uerba q; complemento communionis populo distribu=
 non satis est in= buunt. Nam ordo romanus contra dicit, que
 tinctum corpus & in Parasceue uinum non consecratum,
 populo distribui cum dominica oratione, & dominici corpo=
 nisi etiam calix ris immisine iubet consecrare, ut populus
 consecratus de= plene possit communicare. Quod utiq; su=
 tur? perfluo precipret si intinctum corpus domi=
 nicum á priori die seruaretur, & ita intinc=
 tum populo ad communicandum sufficere ui=
 deretur

Ibidem

DE SVB VTRA. SPECIE.

Idem Ibidem.

Iulius quoq; papa in ordine xxxvi. episcopis Aegypti scribens, huiusmodi intinctionem penitus prohibet, & seorsum calicem iuxta dominicam institutionem summen- dum docet. Beatus Gelasius papa in ordine. LI. scribens quibusdam episcopis, ex commu- nicari illos precipit, quicumq; sumpto corpo- re dominico, a calicis participatione se ab- stinuerint.

Quid dicitis ad hoc? quod iubet seorsum calicem populo dari? id- q; iuxta domini- cam institutio- nem?

Cyprianus ad felicem Epistola viij.

Adulterinum est, impium est, sacrilegi- um est, quodcunq; humano furore institui- tur, ut dispositio diuina uioletur. Procul ab huiusmodi hominum contagione discedite, & sermones eorum ueluti cancer, & pestem su- giendo uitate.

De conse. distin. ij. Cap.

Cum omne.

F ij

illud

ARTIC. NONVS.

Hic habetis an-
tiquam consuetu-
dinem ecclesiæ,
& modum ob-
seruandi patrū.

Illud uero quod pro complemento con-
munionis, intinctam tradunt eucharistiam
populis, nec hoc prolatū ex euangelio testimo-
nium receperūt. Vbi apostolis dominus corpus
suum commendauit, & sanguinem, scorsum
enim panis, & scorsum calicis commendatio
memoratur.

X. ART.

Licet sacerdotibus nubere.

I. Timo. III.

Non dicit fuisse
sed esse unius ux-
oris. & filios
habens, quomo-
do hoc fit sine
uxore?

PORTET
Episcopum esse
irreprehensi-
bilem, unius,
uxoris uirum.

Titum. I.

Et consti-
tuas per ciuita-
tes presbyteros, sicut ergo disposui tibi. Si quis
sine crimine est, unius uxoris uir, filios habens
fideles

LIC. SACERDOTIB. NVBERE.

fideles, non in accusatione luxurie.

I. Corinth, VII.

Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat .

Dico autem non nuptis & uiduis , bonū est illis si sic permanserint , sicut & ego . Quod si se non continent , nubant , melius est enim nubere quam uri .

Hebr. XIII .

Honorabile connubium in omnibus & thorus immaculatus , fornicatores & adulteros iudicabit deus .

I. Timo. III. 1

Spiritus autem manifeste dicit, quod in nouissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris et doctrinis demoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, cauteriatam habentium conscientiam

F ij

Quid hoc est unusquisq;? An sacerdotes excipiuntur?

Nubant uerū est si non sint sacerdotes, nam illis licet scortari, modo reddant episcopo prescriptam pecuniam,

Paulus uocat honorabile connubium, & uos de testabile.

A condito mundo nemo reperitur qui prohibuit nubere nisi papa, nam Taciani in totum suam condemnabant nuptias.

ARTICVLVS DECIMVS.

Vos scitis aliorum uasa possidetis, nō in sanctificatione, sed in scortatione. suam, prohibentium nubere &c.

I. Thessa. III.

Hæc est uoluntas dei sanctificatio uestra, ut abstineatis uos a fornicatione, ut sciat unusquisque uestrum uas suum possidere in sanctificatione & honore.

Dicunt discipuli, Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere, qui dixit illis. Non omnes capiunt uerbum istud, sed quibus datum est. Math. xix.

Socrus est uxoris mater.

Socrus autem Petri tenebantur magnis febribus. Math. xij.

An creditis ex fornicatioe susceptas?

Philippus Euangelista habuit, quatuor filias. Acto. xxij.

Magister. Senten. Lij. Distin. xx. uerba sunt Augusti.

Qua auctoritate damnatis hoc remedium honestum, a deo institutum?

Infirmetas enim prona in ruinã turpitudinis, excipitur honestate nupciali, & quod sanis

LIC. SACERDOTIBVS NVBERE.

Sanis est officium, egrotis est remedium.

Synodus vi. & habetur Distin.

XXXI.

Quoniam in Romani ordine rationis esse cognouimus traditum, eos qui ordinati sunt diaconi, uel presbyteri confiteri quod non suis iam copulentur uxoribus. Nos antiquum sequentes canonem apostolicæ diligentie, & constitutiones sacrorum uirorum legales nuptias a modo ualere uolumus, nullo modo cum uxoribus suis eorum connubia dissoluentes, aut priuantes eos familiaritate adinueniem, in tempore oportuno. Quicumque ergo diligens inuentus fuerit subdiaconali ordinatione, aut diaconali, aut sacerdotali, hi nullo modo prohibentur ad talem ascendere gradum, pro uxoris suæ cohabitatione, nec etiam tempore ordinationis suæ profiteri castitatem cogantur, quod abstinere debeant a legalis uxoris familiaritate. Sequitur. Si quis igitur præsumpserit contra apostolicos canones, aliquos presbyterorum, & diaconorum priuare, a contactu & a com-

Nonne damnatur ordinatio uestra de cœlibatu, ne cogitatis hec ad alios pertinere.

ARTICVLVS DECIM.

munione legalis uxoris suæ, deponatur. Si milititer & bresbyter ac diaconus, qui religionis causa uxorem suam expellit, excommunicatur. Si uero in hoc permanserit, deponatur,

Dist. xxxi. ex triparti. Historia.

Nicena Synodus uolens corrigere hominum uitam in ecclesijs commorantium posuit leges, quas canones uocamus, in quorum tractatu uidebantur aliquibus introducere legem, ut episcopi, presbyteri, diaconi, subdiaconi, cum coniugibus quas ante consecrationem duxerant non dormirent. Surgens autem Paphnutius confessor contradixit, honorabiles confessus nuptias, & castitatem dicens esse cum propria coniuge concubitum. Suasit itaq; consilio ne talem ponerent legem, grauem esse asserens causam, que aut ipsis, aut eorum coniugalibus occasio fornicationis existeret. Et hoc quidem Paphnutius (licet nuptiarum esset inexpertus) exposuit, Synodusq; laudauit sententiam eius,

LIC. SACERDOTIB. VXO. DVCERE.

Et nihil ex hac parte fanciuit, sed hoc in uniuscuiusq; uoluntate non necessitate permisit.

Distinc. xxvi. Qui sine.

Qui sine crimine unius uxoris est uir, tenetur ad legem sacerdotij suscipiendi. Qui autem iterauerit coniugium, culpam quidem non habet coinquinati, sed prerogatiua exiatur sacerdotis.

Ergo non est
cōburendus pro
heretico.

Distinc. xxvi. verba Augusti

Quidam nubentes post uotum asserunt adulteros esse, ego autem dico uobis, quod grauius peccant, qui tales diuidunt.

Conc. Gangren. distin.
xxx. Si quis.

Si quis nuptias in accusationem duxerit, et mulierem fidelem ac religiosam cum uiro suo dormientem, abominandam crediderit, aut etiam accusandam, tanquam non posse

ARTICVLVS DECIMVS.

posse coniugatos in regnum dei ingredi, anathema sit.

Canon apostolorum.

Quid dicitis ad
hæc?

Si quis docuerit sacerdotem sub obtentu religionis, propriam uxorem contemnere, anathema sit.

Conci. Gangren. distin.
xxviiij.

Quod erat anno
domini. 554. Eustachiani docebant, spernendos esse sacerdotes qui nuptias contraxerant.

Si quis discernit presbyterum coniugatum tanquam occasione nuptiarum, quod offerre non debeat, & ab eius oblatione ideo abstinet, anathema sit.

Concil. tolitana Ca. xxxiiij.

Q. ij Placuit.

Hic aperte videtis quod uxores habebant clerici.

Placuit ut si quorumcunque clericorum uxores peccauerint, ne forte licentiam peccandi plus habeant, accipiant mariti earum hanc potestatem præter necem custodiendi, & ligandi in doma sua adieuncta salutaria, &c. Loquitur de mulieribus adulteris.

LICET SACERDOTIBVS NVBERE.

Xij. Q. ij. Episcopus.

Episcopus qui filios habet, de bonis quæ Nota quod dicit
relinquit, ab heredibus eius indemnitatibus si filios habet.
ecclesiæ consulatur.

Distin. xxxvij. legant verba Hiero.

Legant episcopi & presbyteri, qui filios Episcopi habe-
suos secularibus erudiunt literis & faci- bant filios.
unt illos comedias legere, et mimorum turpia
scripta cantare, de ecclesiasticis sumptibus
forsitan eruditos &c.

xxxij. Q. I. integritas. verba
Ambro.

Integritas corporis expetenda a nobis Et uos cogitis
est, quam ego pro consilio suadio, non pro quotquot uolunt
imperio precipio. Sola enim uirginitas est, esse sacerdotes,
quæ suaderi potest, imperari non potest, res ad castitatem.
magis uoti, quam præcepti est. Voti. glossa,
magis liberæ uoluntatis est, quam coactionis.

Sexta synodus & est Distin. xxvij.

Pre

ARTICVLVS DECIMVS.

Presbiterum non legalibus nuptijs detentum cathedram quidem habere, sed ab officio abstinere præcipimus, sufficit enim eiusmodi indulgentia ei. Quia benedicere alijs cum qui uulnera sua debet curare, consequens non est. Benedictio enim sanctificationis traditio est. Qui uero hanc non habet, propter delictum ignorantie quomodo alijs tradet? Non enim publice neq; priuate benedicat, nec corpus domini dispenset alijs, nec alio modo ministret. Sed ei sufficiet quod præsidet, & imploret a deo ut dimittatur ei iniquitas ignorantie sue.

Distin. xxxi. Cap. Aliter.

Habemus gratiam quod primas nuptias datis. Quod autem in Sexta Synodo. Presbyter non legitimis nuptijs detentus, punitur, non legales nuptiæ, sed secundæ intelligende sunt, a quibus auctoritate canonica sacerdos quilibet debet esse immunis.

Synodus anchiritana distin.

xxviij.

Diaconi qui in ordinatione sua dicunt

sc

LIC. SACERDOTIA. VXO. DVCERE.

se uelle habere uxores, si postea ad nuptias uenerint, non prohibentur à ministerio.

Ibidem.

Patet quod nec diaconi, nec subdiaconi sunt prohibendi a coniugio.

Distin. xxviij. Cap. de
Syracusana.

Pelagius ordinat episcopum in Syracusana urbe, habentem uxorem, & liberos. Sive ergo presbiter, sive diaconus, sive subdiaconus fuerit, apparet quod in prefatis ordinibus constituti, licite matrimonio uti possunt.

Cyprianus Epistol. xi.

Postulas quid nobis uideatur de uirginibus, quæ cum semel statum suum continenter & firmiter tenere decreuerint, detectæ sint postea in eodem lecto pariter mansisse cum masculis, ex quibus unum diaconum esse

Isti sunt fructus casti cœlibatus uestri.

ARTICVLVS DECIMVS.

esse dicis, quam graues multorum ruinas hinc fieri uideamus & per huiusmodi illicitas & periculosas coniunctiones corrumpi plurimas uirgines cum summo animi dolore conspiciamus. Quod si ex fide, se Christo dicauerint, pudicæ & castæ sine ulla fabula perseuerent, ita fortes & stabiles premium uirginitatis expectent. Si autem perseuerare nolint, uel non possunt, melius est ut nubant, quam ut in ignem delitijs suis cadant, Certe nullum fratribus aut sororibus scandalum faciant.

Nisi tantum pa-
pistis, quibus
omnia dei sunt
scandala.

Impera, constan. lege omnis.
ad perangariam. Cod. de
Episcopis, & clerici.

Ad perangariam quoq; præstationem non uocentur eorum facultates, atq; substantiæ. Omnibus clericis huiusmodi prærogatiua succurrant, ut & coniugia clericorum, ac liberi, eorum quoq; ministeria, id est mares, pariter ac feminae, eorumq; etiam filij, & filia, immunes semper ab huiusmodi muneribus perseuerent. Perangaria, id est opera personarum, & rerum impendia.

Innocens

LIC. SACERDOTIBVS NUBERE,

Innocentius. iij. de vita &
hōne . cleri.

Qui autem secundum regionis suæ mō-
rem non abdicarunt copulam coniugalem, si
lapsi fuerint grauius puniantur, cum legitimo
matrimonio uti possunt.

Hic uidetis q̄
pro consuetudi-
ne regionis, sa-
cerdotes nubere
possunt.

Tripas. historia lib. viiij.
Cap. xxxviij.

In oriente cuncti spontanea uoluntate,
& non aliqua necessitate, etiam apiscopi
abstineant. Plurimi enim eorum etiam epis-
copatus tempore, ex legitima uxore filios
habuerunt.

Eccle. Histo. lib. iij. Cap. xxiij.

Dionysius Corinthorum episcopus
scribit ad Gnosios epistolam, in qua depre-
catur episcopum Pinitum ne fratribus ne-
cessitatem compulsæ castitatis indicat, in qua
nonnullorum periclitetur infirmitas. Illius
sententiam amplectitur Pinitus.

ARTICVL. DECIMVS.

Eccle. Histo. lib. iij. Cap. xxx.

Clemens sane cuius uoces hic annotauimus, scribens aduersum eos, qui nuptias spernunt, inter cætera hæc dicit. An ne & apostolos improbabant? Petrus enim, ac Philippus & uxores habuerunt, & filias etiam nuptum dederunt. Sequitur. Aiunt (inquit, Clemens lib. vij. eiusdem partis) beatum Petrum cum uidisset uxorem suam duci ad passionem, gauisum esse electionis gratia, ac regressionis ad propriam domum, & exclamasse ad eam cum duceretur, ac proprio nomine compellantem dixisse, O coniunx, memento domini. Talia coniugia sanctorum erant, tam perfecta fuit affectio beatorum.

Ibidem lib. v. Cap. xxiiij

Philippus Euangelista apud Hierapolim dormiuit, sed & duæ filie eius uirgines senuerunt, & alia eius filia spiritu sancto repleta, apud Ephesum permansit.

Ibidem lib. x. Cap. v.

Spiridius

LICET SACERDOTIB. VXO. DVCERE.

Spiridion Cyprius Episcopus uir unus
ex ordine Prophetarum filiam habuit Irencm
nomine, quæ cum ei bene administraret, uirgo
defuncta est.

Ibidem Lib. III. Cap. XXIX.

Nicolaus unus ex illis qui ordinatus erat
cum Stephano, uxorem habuit & liberos.

Syluerius Papa filius fuit Hormisdæ epi
scopi, Vixit circa annū Christi. D. XXXIIII.

An dicetis om
nes istos nato sex
scortis? patres
sunt Episcopi,
aut sacordotes?

Papa Deus dedit, filius fuit Stephani
Subdiaconi. Vixit circa annum, D. C. XXIII.

Papa Theodorus filius fuit Theodori
Episcopi Hierosolimitani, uixit circa annum
Christi. D. C. XXXIIII.

Papa Hadrianus II, filius fuit Talarī
Episcopi, uixit circa annum Christi. D. CCC.
LXXIIII.

Papa Iohan. XV. filius fuit Leonis presbyteri,
uixit circa annū Chri. D. CCCC. LXXXIIII

ART. DECIMVS.

Fœlix Papa huius nominis tertius, fuit filius Fœlicis Presbyteri Romani. Vixit Anno. CCCC. LXXIII.

Hofius Papa, fuit filius Stephani Subdiaconi. Bonifaci. Papa, fuit filius iucundi presbyteri.

Agapitus Papa fuit filius Gordiani presbyteri. Anno CCCCC. XXXIII.

Siluerius Papa, fuit filius Siluerij Romani Episcopi. CCCCC. XLIII.

Gelasius Papa, fuit filius Valerij Episcopi. CCCC. LXXXIII.

Ioannes X. Papa, fuit filius Sergij Papa. Anno D. CCCC. XXIII.

Ecclesi. et Histo. lib. v. Cap. xxIII.

Sed & ego omnium uestrum minimus Pholyrates secundum traditionem parentum meorum obseruo, eorum dumtaxat, quos & ab initio sequutus sum. Septem namque ex parentibus meis per ordinem fuerunt Episcopi, Ego octauus, qui omnes ita obseruauerunt hunc diem, &c.

Ante triennium,
hoc est, temporibus Palagij. II.
circa an. Christi
D. lxxxiiij.

Dist. XXX i. cap. Ante trienium uerba Gregorij.

Ante triennium omnium Ecclesiarum subdiaconi Siciliae prohibiti fuerant, ut more Romanis

LICEE SACERDOTIB. NVBERE

man.e Ecclesie suis uxorib. nullatenus misceantur, quod mihi durum atq; incompetens, uideatur, ut qui usum continentie non inuenit, neq; castitatem promisit, compellatur a sua uxore separari, atq; per hoc (quod absit) in deterius cadat, Inde uidetur mihi, ut a presenti die Episcopis omnibus dicatur, ut nullum facere Subdiaconum presumant, nisi qui se uicturum caste promiserit, quatenus & praterita mala, quae proposito mentis appetita non sunt, uiolentur non exigantur, & futura mala caute caueantur. Qui uero post eandem prohibitionem, quae ante tricennium facta est, continenter cum suis uxoribus uixerint, laudandi atq; renumerandi sunt, ut in bono permancant exhortandi, eos autem, qui post prohibitionem factam, a suis se uxoribus continere noluerint ad sacrum ordinem nolimus promoueri, quia nullus debet ad altaris ministerium accedere, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.

Christiane lector ut non ignores quibus scripturis Papa defendit coelibatum Sacerdotum, duxi te admouendum. Prima scriptura est distin. xxxi. ex Leuiti. xx.

Estote sancti

Vnde nobis ista auctoritas extorquendi tale uotum? cur non existis, ut uolent in arcem, & ut nuncq; esuriant ut sitiunt?

Cur non simul conueniunt sacramentum ordinis & Sacramenta matrimonia.

Quasi castitas non sit cum proprio uxore?

ARTICVLVS DECIMVS.

Sed obsecro cur
 Prohibetis ue-
 stris sacerdoti-
 bus matrimoniū?
 An non licet illis
 uti eo propter
 sanctitatem? Po-
 tius castitatem
 prohiberitis, illis
 omnibus modis
 inuisam. Sed hoc
 nimis crudele ui-
 detur quod illud
 damnastis tan-
 quam opus car-
 nis, & immun-
 dum, quis ita au-
 deret condemna-
 re uestrum sacra-
 mentum?

sancti sicut & ego sanctus sum. At si ista
 scriptura prabat celibatum, cur Aron & om-
 nes Iudeorum sacerdotes duxerunt uxores?
 Imo cur totus populus non seruauit celiba-
 tum? cum omnibus filijs Israel loquitur Do-
 minus? *Distinct. XXX. ex II. Corinthio.*
VIII. est Secunda scriptura, Nolite fraudare
inuicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut
uacatis orationi, & iterum reuertimini in idem
ipsum, ne temptet uos Satanas propter in con-
tinentiā uestram. Hanc scripturā ita torquet,
Abstinetis uos ad tempus, ut expeditius uacatis
orationi. Si Paulus (inquit) hæc præcipit lai-
cis, multo magis sacerdotibus, qui semper ora-
re debent, prohibet matrimonium. Primo hoc
est impudens mendacium, quod Paulus præci-
pit laicis ut abstineant. Nam dicit nisi forte
ad tempus, & ex consensu. At sit hoc præce-
ptum laicis abstinere ad tempus, qualis est dia-
lectica, ergo sacerdotes semper coercēdi sunt
a matrimonio? Quomodo sequitur, illud
semper, ex illo ad tēpus? Imo cur Papa potius
non ista disputat ex Paulo, Vnusquisq; laicus
habeat suam uxore propter fornicationē Erogo
multo magis sacerdotes habeant, quibus nullo
modo

LICET SACERDOT. NVBERE.

modo licet fornicari. Sed sanctissimi patres
nolebant ex Paulo damnare fornicationem,
sed matrimonium, propterea permittunt libe-
re fornicationem ut rem spirituales. Sed ego
ex Paulo ita disputo contra eos. Sacerdotes
quibus non datur donum castitatis, debent uxo-
res ducere, aut perpetuo scortandum est illis,
Sed pauci ex uestris sacerdotibus habent hoc
donum castitatis, Ergo maxima pars sacerdo-
tū sunt perpetui scortatores. Maior est Pauli,
Minor probatur ex effectu. Cōclusio tenet in
Darij. Tertia scriptura est disti. lxxxij ex
Paulo, Titum I. Omnia munda mundis, coin-
quinatis, & infidelibus nihil mundum est.
Quid ex ista scriptura potest colligere Papa
nescio, nisi hoc, Quod omnes uxorati sunt infi-
deles, & immundi, & nihil ex illis mundum,
neq; mens, neq; conscientia. Ad hoc respon-
deant Principes, qui hoc idolum adorant pro
Deo. Quid est sacrum matrimonium dam-
nare, si hoc non est damnare? Quarta
scriptura. Qui autem in carne sunt, Deo plē-
cere non possunt, Roma. viij. Si ista probat
celibatum, tunc sic disputo. Quisquis duxe-
rit uxorem,

ARTICVLVS DECIM.

erit uxorem, Deo placere non potest, Sed omnis Christianus ducit uxorem, aut saltem potest, Ergo nullus Christianus placet Deo. Maior est Papæ, Minor est Pauli. I. Corin. vij. Sed iam quid dicemus ad id quod sequitur? Vos autem in carne non estis? Hoc Paulus dicit Romanis coniugatis, & Papa dicit coniugatos esse in carne. Respondete, Hunc Paulum interturbare omnia, propterea esse a uobis pro heretico condemnatum, Nam loquitur contra de terminationē Ecclesiæ. Quinta Script. est distin. xxxi. ex Paulo. i. Cor. ix. Nūcquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi? Ita Papa infert, Non dixit amplectendi, sed circumducendi, Ergo sacerdotibus non licet uti coniugio. Nonne potius hoc sequitur, Paulus habuit uxorem, & circumduxit eam, Ergo nostris sacerdotibus licet & ducere, & circumducere? Imo quid dicemus ad Petrum, & ad alios Apostolos, qui habebant potestatem non tantum circumducendi, sed etiam amplectendi? Obsecro castissime patres, cur duxerunt Apostoli uxores? Num tantum ad circumducendas? hoc beneficium habuerunt ex alijs mulieribus.

sed

CONTSIT. NON OBLIGANT CONSCI.

Sed cesso uobiscum agere, nam execrabilior est uester cœlibatus, quam ut uos ex scripturis, sanctum probare potestis. Nam alias scripturas non adducitis, & istas, quam impudenter torquetis, nemo est qui ignorat.

XI. ART.

Constitutiones humanæ non obligant conscientiam ad peccatum.

RECIO EM
pti estis, nolite fieri serui
hominum. i. Corin. vij.

Ex precio licet iudicare libertatem.

Colosse. ij.

Si mortui estis cum Christo ab elementis huius mundi, quid adhuc tanquam uiuentes mundo discernitis? ne tetigeritis, neq; gustaueritis, neq; contractaueritis, quæ sunt omnia in interitu ipso usu, secundum præcepta & doctrina
G iiij hominum

ARTICVLVS VNDECIM.

Constitutiones hominum quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ in superstitione & humilitate, & non ad parcendum corpori in honore aliquo ad saturitatem carnis.

Constitutiones humane quæ cõscientijs dominanter, tantum habent speciem pietatis & sapientis.

Titum I.

Quamobrem increpa illos dure ut sane sint in fide, non intendentes Iudaicis fabulis, et mandatis hominum, auersantium se a ueritate. Confitentur se nosse Deum, factis autem negant, cum sint abominati, & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.

Matth. XXIII.

Alligant onera grauiora, & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere.

Matth. X.

Nemo potest occidere animam, nisi solus Deus, ergo nec obligare ad peccatum,

Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potius timete eum, qui potest & corpus & animam

CONTSIT. NON OBLIGANT CONSCI.

nam perdere in gehennam.

Matth. XV.

*Omnis plantatio, quam non plantauit
pater meus cœlestis, eradicabitur.*

Deutero. XII.

*Quod præcipio tibi, hoc tantum facito
Domino, nec addas quicquid nec minuas.*

Angust. ad Paulinum Epist. LIX.

*Nemo ergo uos iudicet (inquit) in cibo
&c. Tanquam propterea illa omnia dixerit,
quia isti per huiusmodi obseruationes seduce-
bantur a ueritate, qua liberi fiebant, de quo
dictum est in Enangelio. Veritas liberabit
uos. Turpe est inquit, & nimis incongruum, nostra libertate,
& a generositate uestræ liberatis alienum, ut ex mandatis ho-
cum sitis corpus Christi, seducamini umbris, minum astringi
ut conuinci uideamini ueluti peccantes, si hæc ad peccatum.
obseruare negligitis. Nemo ergo uos con-
uincat cum sitis corpus Christi, uolens uideri*

G 7 humilis

Nos tantum rei humilis corde, in cultura Angelorum, que
 cimus constitutio non uidit inculcans, quia homines ista, suspi-
 nes que uolunt cionibus & opinionibus agunt, non quod uide-
 dominari nostris rint ista esse facienda. Vel sicut quidam codi-
 conscientiis, aut ces habent, Que uidit inculcans, ideo magna
 nobis prescribere existimans, quia uidit ea quibusdam in locis ob-
 re pietatem, et i seruari alibi ab hominibus, quorum autoritati
 stitiam. Ceteras haberet fidem, etiam ratione non reddita, &
 omnes amplecti ideo sibi magnus uidetur, quia ei contigit quo-
 mur (& si fue rundam sacrorum uidere secreta.
 riat onerosse plus
 satis) propter
 charitatem.

Augustinus propositione LXXII.
 ad Roman.

Et libere omnia Omnis anima &c. Cum enim conste-
 facimus, id est, ex mus ex anima & corpore, quam diu in hac ui-
 charitate, & li- ta temporali sumus, etiam rebus temporalibus
 bere omnia omit ad subsidiū huius uitæ degendæ utamur, oportet
 timus, id est, sine nos ea parte, que ad hanc uitam pertinet,
 conscientia. subditos esse potestatibus, id est hominibus res
 humanas cum aliquo honore administranti-
 bus. Ex illa uero parte, qua credimus Deo,
 & in regnum eius uocamur, non nos oportet
 esse subditos cuiquam homini, id ipsum in no-
 bis euertere cupientes, quod Deus ad uitam
 eternam

CONSTI. NON OBLIGANT CONSCI.

eternam donare dignatus est.

Augustinus super Iohannem tra-
ctatu. XLXI.

Super cathedram Moysi &c. Seden-
do enim super cathedram Moysi, legem Dei
docent, ergo per illos Deus docet. Sua uero
illi si uelint docere, nolite audire, nolite fa-
cere. Certe enim tales sua querunt, non que
Iesu Christi.

Si uoluerint nos
stringere sub pœ-
na peccati, non
sunt audiendi,
alioqui licet au-
dire ex chari-
tate.

Augustinus in proæmio
Psal. CXL.

Tantum duo sunt præcepta charitatis
in scripturis, nihil aliud requiratis, nemo uo-
bis aliud præcipiet, qui diligit, legem adim-
pleuit, nam plenitudo legis est charitas.

Hilarius in Matth. Ca-
none. XIII.

Omnis plantatio &c. Omnem plan-
tationem, que non a patre sit, eradendam
dicit,

ARTICVLVS VNDECIM.

Traditiones ho-
minum eruen-
das esse.

dicit, Id est traditionem hominum eruendam,
cuius fauore, legis precepta sunt transgressi.
Et ideo dicit eos esse duces cæcos ad uitæ eter-
næ iter, quod non uideant pollicentes, cæcisq;
ipsis, & ducibus cæcorum, casum in foueam
esse communem.

Chrysostomus super Matth.

Dilatant phylacteria &c. Alius enim
sic interpretatur hunc locum, Quia per ob-
seruantias, inquit, dicunt, dilatant uerba sua
quasi phylacteria, & ostendunt populo, ca-
ssiue prædicantes, quasi conseruatoria sa-
lutis eorum, de quibus Christus. Sine causa
colunt me, docentes mandata & doctrinam
hominum. Fimbrias autem uestimentorum
magnificatas. Quando enim minimas illas su-
perfluas obseruationes institutionum sua-
rum laudant quasi eximias, & ualde Deo
placentes, tunc fimbrias uestimentorum suo-
rum magnificant.

Confessio

CONFES. NON EST DE NECES. SALVT.

XII ART.

Confessio auricularis non est de
necessitate salutis.

De pœnitent. distinct. I. Cap.
Conuertimini.

CONVERTI
mini ad me in
toto corde ue
stro, & ego cō
uertar ad uos.
Conuersio au
tem dicitur,
quasi cordis
undiq; uersio.

Si autem cor nostrum undiq; a malo ad De
um uertitur, mox conuersionis suæ fructum
meretur, ut Deus ab ira sua, ad misericordi
am conuersus, peccati præstet indulgentiam,
cuius primo præparabat uindictam. Vnde
datur intelligi quod etiam ore tacete, ueniam
consequi possumus. Hinc etiam leprosi illi,
quibus Dominus præcepit, ut ostenderent se
sacerdotibus,

ARTICVLVS DVODECIM.

sacerdotibus, in itinere antequam ad sacerdo-
tes uenirent mundati sunt. Ex quo factò ni-
mirum datur intelligi, quod antequam sacer-
dotibus ora nostra ostendamus, id est, pecca-
ta nostra confiteamur, a lepra peccata mun-
damur. Sequitur. Hinc etiam ut Dominus
ostenderet quod non sacerdotali iudicio, sed
largitate diuinæ gratiæ peccator emundatur,
leprosum tangendo mundauit, & costea sa-
cerdoti sacrificium ex Lege offerre prace-
pit. Sequitur, Sed antequam ad sacerdo-
tem perueniat, emundatur, dum per contri-
tionem cordis, ante confessionem oris, peccati
uenia indulgetur. Sequitur. Ergo sola con-
tritio, in qua fit resuscitatio, tollit peccatum,
Habet itaque resuscitatore[m] suum sibi præ-
sentem, seq; in habitantem.

ibidem Cap. Scindite.

Scindite corda uestra & non uestimen-
ta, ostendens in contritione cordis, quæ in
eiusdem scissione intelligitur, non in confes-
sione oris, quæ pars est exterioris satisfacti-
onis, quam scissuram uestium nominauit, a
parte,

parte

CONFES. NON EST DE NECES. SALVT.

parte totum intelligens, peccata dimitti.

ibidem cap. Facilius.

In quacunq; hora peccator fuerit conuersus &c. Non enim dicitur, ore confessus fuerit, sed tantum conuersus fuerit, & ingenuerit, uita uiuet & non morietur.

ibidem cap. Facilius.

Facilius Deum sibi placent, qui non humano conuicti iudicio, sed ultra crimen agnoscunt, qui aut proprijs illud confessionibus produnt, aut nescientibus alijs, quales occulti sunt, ipsi in se uoluntarie excommunicationis sententia ferunt, & ab altari cui ministrabant, non animo sed officio separati, uitam suam tanquam mortuam plangant, certi quod reconciliati, sibi efficacis penitentiae fructibus a Deo non solum amissa recipiant, sed etiam ciues supernae ciuitatis effecti, ad gaudia sempiterna perueniant.

Chrysoftomus in Psal. Miserere
mei. Homi. II.

Peccata

ARTICVLVS DVODECIM.

Peccata tua dicito ut deleas illa. Si confundaris alicui dicere, quia peccasti, dicito quotidie in anima tua, Non dico ut confitearis conscruo tuo, ut exprobret, dicito Deo qui curat ea. Hec enim si non dixeris, ignorat ea Deus? nuncquid a te uult ea cognoscere? Cum faciebas ea præsto erat, cum admitteres noverat.

Idem in Epistola ad Hebræ. Cap. XII.

no

Persuadeamus igitur nobis peccasse nos, nec sola lingua pronunciet, sed etiam intima conscientia, nec tantum nos peccatores esse dicamus, sed etiam ipsa peccata specialiter singula computemus. Non tibi dico, ut te prodas in publicum, neq; ut te apud alios accuses, sed obedire te uolo prophete dicenti, Reucla Domino uiam tuam. Psalm. xxxi.

Ambrosius de pœnitentia Petri Sermo. XLVI.

Petrus prorupit ad lachrymas, nihil uoce

ARTICVL. DVODECIMVS.

uace peccatus . Inuenio quod fleuerit , non inuenio quid dixerit , lachrymas eius lego, satisfactionem non lego.

Augustinus libro . x. Confessi. Cap. I.

Tibi ergo Domine manifestus sum quicumq; sim , & quo fructu tibi confiteor dixi . Neq; id ago uerbis carnis & uocibus, sed uerbis anime & clamore cogitacionis , quem nouit auris tua . Cum enim malus sum, nihil aliud est confiteri tibi , quam displicere mihi . Cum uero pius sum, nihil aliud est confiteri tibi, quam hoc non tribuere mihi . Quoniam tu Domine benedicis iustum , sed prius cum iustificas impium . Confessio itaque mea deus meus in conspectu tuo , tibi tacite fit & non tacite . Tacet enim strepitu , clamat affectu . Neq; enim dico aliquid recti hominibus quod non a me prius tu audieris , neq; etiam tu aliquid tale audies a me , quod tu mihi non prius dixeris . Quid mihi ergo cum hominibus ut audiant confessiones meas? quasi ipsi sanaturi sint omnes languores meos . Curiosum

*Opteris deo e displice
re sibi*

ARTICVLVS DVO DECIMVS.

725
{ sum genus ad cognoscendam uitam alienam. desidiosum ad corrigendam suam. Quid a me querunt audire qui sim? qui nolunt a te audire qui sint? Et unde sciunt cum a me ipso audiunt, an ueram dicam? Quando quidem nemo scit hominum, quid agatur in homine nisi spiritus hominis qui in ipso est.

De pœnitentia distinc. I. Cap. Qui natus.

Cum ergo ante Confessionem (ut probatum est) sumus resuscitati per gratiam, & filij l. u. is facti, euidentissime apparet, quod *sola cordis contritione* sola cordis contritione, sine oris Confessione peccatum remittitur.

ibidem Cap. Omnis qui.

Fit itaque confessio ad ostensionem pœnitentiæ non ad impetrationem ueniæ. Et sicut circumcisio data est Abrahæ, ut signum iustitiæ, non in causam iustificationis Sic Confessio sacerdoti offertur in signum ueniæ

DE CONFESSIOE AVRICVLA.

uenie acceptæ, non in causam remissionis accipiendæ.

Ambrosius I. Corin. II

Peccata autem dimittere, & Spiritum sanctum dare, solius Dei est, si ergo effectum salutis Deus dedit, nulla gloria in hac re hominis est.

Beda in Lucam Lib. v. Cap. Lxviij.

Itc, ostendite nos Sacerdotibus. Et factum est dum irent mundati sunt. Nullum Dominus eorum, quibus hæc corporalia beneficia præstitit, inuenitur misisse ad Sacerdotes nisi leprosos, quia uidelicet Sacerdotium Iudeorum, figura erat Sacerdotij futuri regalis, quod est in Ecclesia, quo consecrantur omnes pertinentes ad corpus Christi, summi & ueri principis sacerdotum. Et quisquis heretica prauitate, uel superstitione gentili, uel Iudaica perfidia, uel etiam schismate fraterno, quasi uario colore per Christi gratiam cauerit, necesse est ad Ecclesiam ueniat,

Publicus eriminosus, debet satis facere publice.

H ij colorcmq;

DE CONFessione AVRICVL.

Secreta peccata, non exigunt confessionem clāculariā, ad hoc ut remittantur. coloremq; fidei uerum quem acciperit, ostendat. Cetera uero uicia tanquam uoletudines, & quasi membrorum animæ atq; sensuum, per seipsum interius in conscientia & intellectu, Dominus sanat & corrigit.

Chrysos. Tomo.vi. Sermone de confessione.

Clancularia confessio non est de necessitate salutis. Nunc autem neq; necessarium presentibus testibus confiteri, cogitatione fiat delictorum exquisitio, absq; teste sit hoc indicium, Solus te deus confitentem uideat. Deus qui non exprobrat peccata tua, sed soluit peccata propter confusionem.

Hieronymus in Mattheum.

Math. xvi.

Nonne hoc est piarum aurium offensuum? scādaloſū? sediciosū? cōtumeliosum in Patres ecclesiæ? Tibi dabo Clauces &c. Istum locum Episcopi & presbyteri non intelligentes, aliquid sibi de phariseorum assumunt supercilio, ut uel damnent innocentes, uel soluere se noxios arbitrentur, cum apud deum non sententia

DE CONFESSIONE AVRICV.

sententia sacerdotum, sed reorum uita que ratur. Legimus in Leuitico de leprosis, ubi iubentur sese ostendere sacerdotibus. Et si lepram habuerint, tunc à sacerdote immundi fiant, Non quo sacerdotes leprosos faciant & immundos, sed quod habeant noticiam leprosi & non leprosi, & possint discernere qui mundi, qui ue immundi sint. Quomodo ergo ibi leprosum sacerdos mundum uel immundum facit. Sic & hic alligat uel soluit episcopus & presbyter. Non eos qui insontes sunt uel noxij, sed pro officio suo cum peccatorum audierit uarietates, scit qui ligandus sit, qui ue soluendus.

Quid est contumelia, si hec non est? An Episcopi, & presbyteri non intelligunt hunc locum tam apertum? Ad ignem, ad ignem, citra audientiam nam non est disputandum cum hereticis.

Origenes in Mattheum Homelia I.

Vere ergo ad Petrum dictum est, Tu es Petrus, Tamen omnibus Apostolis, & omnibus quibusque perfectis fratribus dictum uidetur, quoniam omnes sunt Petrus & Petreæ, & in omnibus ædificata est Ecclesia Christi, & aduersus nullum eorum qui tales sunt portæ præualent inferni, Tamen ex eo quod

Et hic est terquaterque; hæc omnes fideles esse successores Petri, Quod si sic dimittatur.

H ij sequitur uenient christi

ARTICVLVS DVODECIMVS.

ani & tollent uestrum locum & dignitatem, Quamobrē uos negabitis eum in isto loco, quia docet contra determinationem Ecclesie.

sequitur, uideamus. Putas soli Petro dantur à Christo clauces Regni cœlorum, & nemo alius beatorum accipiet eas? Si commune est inter omnes quod dicitur, Dabo tibi Clauces, Quomodo non omnia quæ superius sunt relata ad Petrum, omnium uideantur esse communia? Apud Ioannem enim, dans spiritum s. Iesus discipulis suis per insufflationem, sic dixit. Accipite spiritum Sanctum &c. Quasi omnibus talibus constitutis, qualis erat & Petrus. Omnes enim qui imitatores sunt Christi, similiter Petræ cognominantur.

O inquisitores hæreticæ prauitatis expurgismini, alta dies est, nimis diu sterilitis, nam hic parietem incendit uestram. uult cogere uos ad uirtutes Petri, cum Petrini non estis, sed Neroniani,

Tu es Petrus &c. Quoniam autem qui Episcopatus uendicant locum, utuntur hæc textu, quemadmodum Petrus, Et clauces regni cœlorum acceptas habentes à Christo docent, quoniam qui ligati ab eis fuerint, in cœlo esse ligatos, & qui ab eis soluti fuerint, id est remissionem pec. acceperint, esse & in cœlo solutos, Dicendū est quoniā benedicunt, si opera habent illa propter quæ dictum est Petro, Tu es Petrus, & tales sint, ut super eos edificetur Ecclesia Christi, si portæ inferorum non preualent eis.

CONFESSIO AVRICV.

eis. Alioqui ridiculum est ut dicamus, qui uinculis peccatorum suorum ligatus est, & trahit sua peccata sicut funem longum & tanquam unguularum uituli iniquitates suas, propter hoc solum quod episcopus dicitur, habere huiusmodi potestatem, ut soluti ab eo sint soluti in cœlo, aut ligati in terris, sint ligati in cœlo. Sit ergo episcopus irreprehensibilis, qui alterum ligat, ac soluit. Dignus ligare uel soluere in cœlo, sit unius uxoris uir, sobrius, castus, ornatus, hospitalis, docibilis, non uinolentus, non percussor, sed modestus, non litigosus, non concupitor pecuniarum, bene presidens domui suæ, filios habens subditos in omni castitate. Si talis fuerit non iniuste ligabit super terram, neque sine iudicio soluet. Si enim quis fuerit (ut ita dicam) Petrus, & non habuerit quæ in hoc loco dicuntur quasi ad Petrum, & putauerit se posse ligare, ut sint ligata in cœlo, & soluere ut sint soluta in cœlo, ipse se fallit, non intelligens uoluntatem scripturæ, sed inflatus incidit in iudicium diaboli.

Quid nobis cum Petro illo piscatore?

Quid si nullam habeat uxorem, sed unam aut alteram mereatricem? Nunquid papa potest suspendere dispensare dixissem, cœco ut fiat Episcopus nullius uxoris?

ARTICVL. DVODECIMVS.

Verba Sozomeni. uixit. CCCC. XXX.

Tripartita historialib. ix.

Cap. xxxv

Quoniam omnino non peccare diuinum & ultra humanam naturam esse cognoscitur, peccantibus autem & poenitentiam agentibus ueniam deus dari præcepit, Qui uero confiteri refugiunt, maius peccatorum onus acquirunt, propterea uisum est antiquis pontificibus, ut uelut in Theatro sub testimonio ecclesiastici populi delicta pandantur. Et ad hanc rem, presbyterum bonæ conversationis, seruantemq; secretum, ac sapientem uirum statuerunt, ad quem accedentes qui deliquerant, delicta propria fatebantur. At ille secundum uniuscuiusq; culpam indicebat & multam. Quod etiam hætenus diligenter in occidentalibus seruatur Ecclesis, & maxime apud Romam, ubi etiam est locus certus poenitentium. Stant enim rei esse urgendam, & uelut in lamentationibus constituti. Cum enim sacra celebratio fuerit adimpleta, illi communionem non percipientes cum gemitu

Hic habetis originem elancularie confessionis, quam ecclesia dei ignorauit per. CCC. annos. Hæc non dico quod damnam, imo ualde eam probo, sed doceo eam non esse urgendam, ut necessariam ad salutem.

DE CONFESSIOE AVRICVL.

tu & lamentatione scipsos in terram proster-
nunt, Ad quos concurrens episcopus, & ipse
cum lachrymis & gemitu spiritali, pro-
sternitur, & omnis ecclesie plebs, fletibus
inundatur. Post hoc autem prior surgit epi-
scopus, & eleuat iacentes in terra. Tum com-
petenter pro pœnitentibus facta oratione, di-
mittit omnes. At illi afflictionibus sponte ua-
cantes, aut ieiunijs, aut abstinentia lauachri,
aut suspensione ciborum, aut rebus alijs quæ
iubentur, expectant commune tempus quod
discernit episcopus. Constituto uero tempo-
re, uelut quoddam debitum exoluentes. afflic-
tione de peccato curati, cum populo com-
munionem participantur. Hæc ergo antiqui-
tus Romani Pontifices usq; ad nostrum con-
seruarunt tempus. Porro Constantinopoli
presbyter super pœnitentes fuit, usq; ad illud
tempus, quo quedam mulier nobilissima, cum
peccata sua fuisset confessa, & ei a presby-
tero fuisset præceptum ut ieiunaret, & deo
operibus supplicaret, cum hoc, obseruaret, **Egregiū facinus**
crebrius in ecclesia cum Diacono se concubu-
isse, confessæ est. **casti coelibatus.**

ARTICVLVS DVODECIM.

*si nostra tempe-
state hoc idem
fieret, uix decem
confessores esset
reliqui, in tam
numerosa mul-
titudine sacer-
dotum.*

Hoc cum populus cognouisset, serue-
bat in sacerdotes quasi per eos facta fuisset
iniuria Ecclesie. Tum Nectarius Episcopus
remouit diaconum sceleratum, & quibusdam
suadentibus, ut singulos ad communicandum
iudicio conscientie suae relinqueret, etiam
presbyterum nequaquam super poenitentes
esse precepit. Et ex illo, antiquitatis consue-
tudo sublata est, cum (ut arbitror) minora
peccata pro pudore confessionis & subtilis-
tate examinationis patrarentur.

Xiiij. Articulus.

Monachi non sunt laicis sanc-
tiores propter cucul-
lum aut locum.

Gregorius in Ezechielem Home.
X. libro I.

Sape

MONACHI NON SVNT LAICI.

ita ut religiosam uestem sumerent, sed ante a-
 eta uitia non calcarent iræ stimulis inmani-
 ter agitari, malitiæ dolore in proximi dolore
 feruescere, de ostensis quibusdam bonis an-
 te humanos oculos superbire, presentis mun-
 di lucra inbianter querere, & de solo ex-
 terius habitu, quem sumpserunt, sanctitatis
 fiduciam habere. Non enim est magni meri-
 ti si quid foris erga nos agitur in corpore,
 sed magnopere pensandum est quid agatur
 in mente.

AEPE enim Nonne hic gra-
 quosdam uide phice depingit
 mus ad uocem nostros sanctulos
 prædicationis monachos?
 quasi ex con- Cur Satan por-
 uersione com- tans Christum
 punctos, habi- non est ex co
 tum non ani- sanctificatus?
 mura mutasse, Dij boni quare
 ita ut religiosam uestem sumerent, sed ante a- iactabundi essent
 eta uitia non calcarent iræ stimulis inmani- nostri monachi
 ter agitari, malitiæ dolore in proximi dolore si hoc esset illis.
 feruescere, de ostensis quibusdam bonis an- commune cum
 te humanos oculos superbire, presentis mun- diabolo?

Grego. in Eze. Home. ix. lib. I.

Sæpe enim dum de uita proximorum
 querimur, mutare locum conamur, secretum
 uite

ARTICVLVS TREDECIMVS.

*Verum est, quia
in monte non
erant monaste-
ria consecrata.*

*uitæ remotioris eligere, uidelicet ignorantes,
quia si desit spiritus, non adiuuat locus.
Loth in Sodomis sanctus extitit, in
monte peccauit. Quod autem loca mentem nõ
muniant, ipse humani generis primus testa-
tur parens, quia in paradiso cecidit. Nam si
locus saluare potuisset, satan de cælo non ca-
deret.*

Conci. Gangren.

*Quemadmodũ
sancti monachi
credunt. Dicite
quare ista con-
stitutio facta est?*

*Si quis uirorum putauerit sancto pro-
posito, id est continentie, conuenire, ut pallio
utatur tanquam ex eo iusticiam habiturus,
& reprehendat uel iudicet alios, qui cum
reuerentia birris utuntur, & alia ueste com-
muni quæ in usu est, anathema sit.*

Ex eodem Concilio.

*Si qui filij parentes, maxime fideles, de-
seruerint occasione dei cultus, hoc iustum
esse iudicantes, & non potius debitum hono-
rem parentibus reddiderint, ut hoc ipsum in
eis*

MONACHI NON SVNH LAICI.

eis uenerentur quod fideles sint , anathema sit.

Bernardus ad Guilhelmum
Abba .

Regnum dei intra uos est, hoc est , non exteriorius in uestimentis aut alimentis corporis, sed in uirtutibus interioris hominis. Unde Apostolus , Regnum dei non est esca & potus , sed iusticia & pax , & gaudium in spiritu sancto.

Vestis Christi non sanctificat ut milites, & tamen non erat minus sancta quā cucullus monachi .

Distinctio xl. non loca .

Non loca uel ordines , creatori nostro nos proximos faciunt , sed nos aut merita bona coniungunt , aut mala disiungunt .

Ibidem.

Non sanctorum filij sunt , qui tenent loca sanctorum, sed qui exercent opera eorum .

Vbi ergo sanctitas uestra qui ex sede tantum gloriamini?

Ibidem Cap. Multi.

LOCUS

ARTICVLVS TREDECIMVS.

Nonne Roma lu-
panar, sanctifi-
cat lenonem, leo-
nem, dicere uo-
lebam, papam.

Locus non sanctificat hominem, sed ho-
mo locum sanctificat. Non omnis sacerdos
sanctus, sed omnis sanctus est sacerdos. Qui
bene sederit super cathedram, honorem ac-
cipit cathedræ, qui male sederit, iniuriam fa-
cit cathedræ.

Ibidem illud autem, Verba Ambro.

Illud autem animaduerte quod extra
paradisum uir factus est, intra paradisum
mulier, ut aduertas quod non loci, non gene-
ris nobilitate, sed uirtute unusquisq; gratiam
comparat sibi. Deniq; extra paradisum, hoc est
in inferiore loco, uir factus melior inuenitur,
& illa quæ in meliori loco (hoc est in para-
diso) facta, est inferior inuenitur.

Ibidem, Quelibet.

Quelibet occulta loca sine gratia anti-
mam saluare non possunt, quod aliquando
in ipsis quoq; conspiciamus erratibus electo-
rum. Nam Loth in ipsa peruersa ciuitate
fuit iustus, in monte peccauit, Sed ista cur di-
cimus

MONACHI NON SVNT LAICI.

cimus cum maiora nouerimus? Quid enim
paradiso incundius? quid cælo securius? &
tamen homo ex paradiso, & angelus de cæ-
lo, peccando cecidit.

Quid monaste-
rijs monstro fuisse
& tamen illic
sola salus homi-
net.

Distinc, xli, Cap, Clericus.

Quisquis contemptis his cum quibus
uiuit, lautiora sibi uel austeriora præ cæteris
indumenta, uel alimenta querit, aut intempe-
rans sui, aut superstitiosus est.

XIII. Articulus.

Ieiunium Christianorum non est in
delectu ciborum situm.

Math. xv

NON QVOD
intrat in os, co-
inquinat homi-
nē sed hoc quod
procedit ex
ore, coinquinat
hominem.

i. Corin.

ARTICVLVS DECIM. QVART.

I. Corin. x.

Omne quod in macello uenit, manduca-
te nihil interrogantes propter conscientiam.

Hebrcos .xiiij.

Bonum est gratia stabilire cor, non escis,
quæ non profuerunt ambulanti-
bus in eis.

Titum I.

Omnia munda mundis, coinquinatis au-
tem & infidelibus, nihil est mundum.

Roma. xiiij.

Regnum dei non est esca & potus,
sed iusticia, pax, & gaudium in spiritu san-
cto.

Ibidem.

Scio & confido in Domino Iesu quia
nihil est commune per ipsum, nisi ei qui ex-
istimat quid commune esse, illi commune
est.

Ibidem.

Omnia munda mundis, sed malum est

MONACHI NON SVNT LAICI.

homini qui per offendiculum manducat.

I. Timo. III.

Spiritus manifeste dicit, quod in nouissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis demoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, & cauteriatam habemium conscientiam suam, prohibendum nubere, abstinere a cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus & his qui cognouerunt ueritatem. Quia omnis creatura Dei bona est, & nihil reiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur.

Tantum caue ut offendiculo sis infirmo fratri, non dico grunienti porco, sed fratri qui & amat ueritatem & ueritatē Christi, sed non dum nouit uti.

Coloß. II.

Nemo uos iudicet in cibo aut potu &c. si mortui estis cum Christo, ab elementis huius mundi, quid adhuc tanquam uiuentes mundo decernitis? Ne tetigeritis, neque gustaueritis, neque contrectaueritis, quæ sunt omnia in interitu ipso usu, secundum præcepta, & doctrinas hominum, quæ sunt rationem quidem habentia sapientiæ in superstitione.

ART. DECIMVSQ VART.

tionē & humilitate, & non ad parcendum
corpori, non in honore aliquo ad saturitatem
carnis.

Luce xxi.

Attendite autem uobis, ne forte grauen-
tur corda uestra crapula & ebrietate.

Roma. xiiij.

Non in comessationibus & ebrietatibus,
non in cubilibus & impudicitijs, non in conten-
tione & amulatione, sed induimini Dominum
nostrum Iesum Christum, & carnis curam
ne feceritis in desiderijs.

Distinc. xli. Cap. Quisquis
verba Augusti.

Quisquis rebus presentibus restri-
ctius utitur quam se habent mores corum,
cum quibus uiuit, aut intemperans aut su-
perstitiosus est, Quisquis uero eis sic utitur,
ut metas consuetudinis bonorum inter quos
uersatur

IEIUNIUM CHRISTIANORVM.

versatur excedat, aut aliquid significat, aut flagitiosus est. In omnibus enim talibus non usus rerum, sed libido in culpa est. Quod igitur iocis & temporibus & personis conueniat, diligenter attendendum est, Nec temere flagitia reprehendamus, Fieri enim potest, ut sine aliquo uicio cupidinis, uel uora itatis, preciosissimo cibo sapiens utatur, insipiens scædissima gule flamma in uilissimum elus ardescat, & sanius quisque maluerit more Domini pisce uesci, quam lenticula more Esau nepotis Abrahæ, aut hordeo more iumentorum. Non enim propterea continentiores nobis sunt plærq; bestie, quia uilioribus aluntur escis. Nam in omnibus huiusmodi rebus, non ex earum rerum natura, quibus utimur, sed ex causa utendi, & modo appetendi, uel probandum uel improbandum est, quod facimus.

Quale est ieiunium uestrum, qui tanto luxu abuti mini piscibus? quis non mallet uoti, cum ieiunando uorare rombum, quam noliscum edere percinam? Comparete luxum luxui, & tamen uos ieiunatis.

Augustinus ad Ianuari Epistolam, xij.

Quod quidam fratres ita temperant a carnibus edendis, ut inmundos qui co-

ARTICVLVS TREDECIMVS.

mederint arbitrentur, apertissime contra fidem sanamq; doctrinam est. Certus sum in duobus præceptis Dei omnia contineri, Et quod finis præcepti est charitas de corde puro & consciencia bona & fide non ficta. Quod ergo instituitur præter consuetudinem, ut quasi obseruatio Sacramenti sit, approbare non possum, etiam si multa huiusmodi propter nonnullarum uel sanctarum uel turbulentarum personarum scandala deuitanda, liberior improbare non audeo. Sequitur. Ipsam Christianam religionem (quam paucissimis & manifestissimis celebrationum Sacramentis misericordia Dei liberam esse uoluit) seruilibus premunt oneribus, ut tolerabilior sit conditio Iudæorum, qui etiamsi tempus libertatis non agnouerint, legalibus tamen sarcinis, non humanis præsumptionibus subijcuntur.

Distinc. xli. Delitiæ.

Delitiæ quælibet si absque desyderio percipiantur non officiunt, & uiles cibi appetenter accepti, impediunt profectum abstinentiæ

MONACHI SVNT LEICI.

stinentiæ. David enim aquam male concupitam effudit, & Helias carnem comedit.

Ibidem Cap. Quod dicit.

Quod dicit Dominus in Euangelio, *Verum ieiuniū.*
Iustificata est sapientia a filiis suis, ostendit filios sapientiæ intelligere, nec in abstinendo, nec in manducando, esse iusticiam, sed in æquanimitate tollerandi inopiam, & temperantia per abundantiam non se corrumpendi, atq; oportune sumendi uel non sumendi ea quorum non usus, sed concupiscentia reprehendenda est. Non enim interest omnino quid alimentorum sumas, ut succurras necessitati corporis, dum modo congruat in generibus alimentorum his, cum quibus tibi uiuendum est,

Ex Concilio Martini Papæ Distinc. xxx. Cap. Si Quis.

Si quis etiam non pro abstinentia, Dicite, quare sed pro execratione oscarum a carne ab hoc erat decreta
stinct, placuit sancto concilio ut prægustet, & tum ?

ARTICVL. DECIMVSQ TARTVS!

tunc si uult abstinere, abstineat. Si autem spernit, ita ut olera cocta cum carnibus non degustet, iste non obediens, nec suspiciones hæresis a se remouens, deponatur de ordine clericatus.

Orige. in Leuiti. Home. X.

Tu itaq; si uis ieiunare, ieiuna secundum præceptum Euangelij, & serua in ieiunijs Euangelicas leges, in quibus hoc modò Saluator de ieiunijs mandat. Tu autem: si ieiunas, unge caput tuum &c. Vis, tibi adhuc ostendam quale te oportet ieiunare ieiunium? Ieiuna ab omni peccato, nullum cibum sumas malicie, nullas capias epulas uoluptatis, nullo uino luxurie concalescas, ieiuna à malis artibus, abstinere a malis sermonibus, contine a malis cogitationibus, Noli contingere panes furtiuos peruersæ doctrinæ, Non concupiscas fallaces Philosophie cibos, qui te a ueritate seducant. Tale ieiunium Deo placet, Abstinere uero à cibis, quos Deus creauit, ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, Et hoc facere cum his, qui
Christum

Matth. vi.

Nonne carnes
possumus æque
accipere cū gra-
tiarum actione,
atq; pisces? Cur
ergo utrumq;
non tollis?

IEIUNIUM CHRISTIANORVM,

Christum crucifixerunt, acceptum esse non potest Deo. Indignati sunt aliquando Pharisaei Domino, cur non ieiunarent discipuli eius, Quibus ille respondit, quia non possunt filij sponsi ieiunare, quam diu cum illis est sponsum. Illi ergo ieiunant, qui perdidērunt sponsum. Nos habentes nobiscum sponsum, ieiunare non possumus. Nec hoc tamen ideo dicimus, ut abstinentiæ Christianæ frena laxemus. Habemus enim quadragesimæ dies ieiunij consecratos, habemus quartam & sextam septimanæ dies, quibus solenniter ieiunamus. Est certe libertas Christiano per omne tempus ieiunandi, non obseruantie suæ perstitutione, sed uirtute continentie.

De Consecra. distinc. v. Cap. Ieiunium,

Ieiunium autem magnum & generale est abstinere ab iniquitatibus, & ab illicitis uoluptatibus seculi, quod est perfectum ieiunium in hoc seculo &c,

Atha. in Episto. ad Hebre.

I iij

Hebre.

ARTICVLVS DECIMVSQ VARTVS.

Hebre. xij.

Bonum est, gratia stabilire cor, non
escis &c. Arguit eos qui Iudaicam ci-
borum abstinenciam & obseruationem in-
duxerant. Estis enim uos, inquit, gratia
hoc est, fide stabiliendi, reddendiq; cercio-
res nihil esse prorsus inmundum, & pura
esse credenti omnia. Est itaq; fides hæc, non
escarum obseruatio necessaria. Qui enim
a cibis peccauerint, id est, qui in huiusmodi
escarum obseruationem semper intendunt,
perspicuum est, nihil hos profecisse &c.

XV. Articulus.

Christiano omnis dies est Sabbatum
non solum Septimus Heb-
domadæ Dies.

Galatas

CHRISTIANO OMNIS DIES EST SABBA.

Galatas. iij.

IES OBSER-
uatis menses et
tempora & an-
nos &c. Nemo
uos iudicet in cū
bo aut in potu,
aut in parte
dici festi. aut
neomeniæ, aut

Sabbatorum, Quæ sunt umbra futurorum
Coloss. ij.

Dominus enim est filius hominis etiam
Sabbati. Math. xij.

Surge tolle grabbatum tuum, & am-
bula, Iohan. v.

Erit mensis ex mense, & Sabbatum cœ
Sabbato. Esa. ultimo.

Hiero, in Epist. ad Galat,
Cap. iij.

Dies obseruatis &c. Dicat aliquis,
1 6 Si

ARTICVLVS DECIMVSQ VINTVS.

Si dies obseruare non licet & menses & tempora & annos, nos quoq; simile crimen incurrimus quartam Sabbati obseruantes, & parasceuen, & diem Dominicam, & ieiunium quadragesimæ, & paschæ festiuitatem, & Pentecostes letitiam, Et pro uarietate regionum diuersa in honore martyrum tempora constituta. Ad quod quis simpliciter respondebit, dicens, Non eosdem Iudaicæ obseruationis dies esse quos nostros, Non enim asyagimorum pascha celebramus, sed resurrectionis & crucis. Nec septem iuxta morem Israel muneramus hebdomadas in pentecoste, sed Spiritus Sancti numeramus aduentum. Et ne inordinata congregatio populi fidem minueret in Christo, propterea dies aliqui constituti sunt, ut in unum omnes pariter ueniremus. Non quo celebrior sit dies illa, qua conuenimus, sed quo quacunq; die conueniendum sit, ex conspectu mutuo leticia maior oriatur. Qui uero apposite questionem acutius respondere conatur, illud affirmet, Omnes dies æquales esse, nec per parasceuen tantum Christum crucifigi & die Dominica resurgere, sed semper sanctum resurrectionis

Vnus dies non
est alio sanctior.

CHRISTIANO OMNIS DIES EST SABB.

rectionis esse diem, & semper cum carne uesci
Dominica. Ieiunia & congregationes inter
dies propter eos a uiris prudentibus constitu-
tos, qui magis seculo uacant quam Deo, nec
possunt, imo nolunt toto in Ecclesia uite sue
tempore congregari, & ante humanos actus,
Deo orationum suarum offerre sacrificium.

Ambro. ad Irene. Epistola.
lxxij.

sabbati quoq; serias uno die in hebdo-
mada celebrare iudæi iussi sunt, ut nulli on-
eri subderentur, quia mundanis operibus ab-
soluti utinam sic abissent, ut in illud perpe-
tuum futurorum Sabbatum seculorum nulla
secum grauium ueherent onera peccatorum.
Synagoga diem obseruet, Ecclesia in morta-
litate. In lege igitur portio, in Euangelio
perfectio est.

Augustinus de Spiritu & litera Cap.
xliij.

Quoniam quisquis illum diem sicut
litera

ARTIC. DECIMVSQ VINTVS

litera sonat nunciuſq; obſeruat , carnaliter ſapit.

Auguſt. ad Bonifa. Lib. iij. Cap.
iij. Contra ij. Epistolam
Pelagia.

Si enim Chriſtus nobis abſtulit illud grauiſſimum multarum obſeruationum iugũ, ne carnaliter circumcidamur, ne pecorum uictimas immolemus, ne ſabbato ſeptimo dierum uolumine redeunte ab operibus etiam neceſſarijs quieſcamus, & cetera huiusmodi, ſi ea ſpiritualiter intellecta teneamus, remotisq; umbris ſignificantibus in rerum ipſarum quæ ſignificãtur luce, uigilemus, Nunquid propterea dicturi ſumus non ad nos pertinere quod ſcriptum eſt? Ut alienum quodcumq; perditum quiſque inuenerit, reddat, ei qui perdidit? Et alia multa ſimilia, quibus pie recteq; uiuere diſcitur, maximeque ipſum Decalogum, qui duabus illis tabulis lapideis continetur, excepta ſabbati obſeruatione carnali, quæ ſpiritualem ſanctificationem quietemq; ſignificat &c.

Auguſtinus

CHRIST. OMNIS DIES EST SABBA.

Augustinus Epistola ad Galatas.

Cap. iij.

Scire prius debet quis, opera legis bipertita esse. Nam partim in Sacramentis, partim uero in moribus accipiuntur. Ad Sacramenta pertinent circumcisio carnis, sabbatum temporale, neomeniæ, sacrificia, atque omnes huiusmodi innumerabiles obseruationes. Ad mores autem, Non occides, non mœchaberis, non falsum testimonium dices, & talia cætera.

Quia opera legis bipertita sunt. Partim in Sacramentalibus, quæ sunt in moribus.

Tertullianus aduersus Iudæos

Circumcisio carnalis abolita & expuncta est suis temporibus, Itaq; obseruatio Sabbati temporalis fuisse demonstratur. Nos enim obseruare debemus Sabbatum, non tantum septimo quoq; die, sed per omne tempus. De quo Esa. Erit dies ex die, mensis ex mense, & Sabbatum ex Sabbato.

Augustinus Epistola. cxix. ad Ianua.

Sabbatum

ARTICVLVS DECIMVSQ VINTVS :

Ecce ueram obseruationem Sabbati quam habetis nullus papi starum aut scinarum aut docuit.

Sabbatum obseruare debemus, non ut quiescere nos existimemus, sed ut omnia que bene operemur, habeant intentionem in requiem sempiternam. Obseruare itaq; debemus, non per otium & ad literam, sed Spiritualliter requiescere a uitijs & concupiscentijs. Et ideo inter omnia illa decem precepta solum illud quod de Sabbato positum est, figurate obseruandum precipitur, quam figuram nos intelligendam, non etiam per otium celebrandam suscepimus.

De Conse. distinc. iij Cap. Peruenit. uerba Grego.

Nonne nos estis qui cogitis homines ad otium tantum, & non ad Sabbati sanctificationem quam ignoratis.

Peruenit ad me, quosdam peruersi spiritus homines, praua inter uos aliqua & sancte fidei aduersa seminasse, ita ut die Sabbati aliquid operari proderent, Quos, quid aliud nisi Antichristi predicatorum dixerimus, qui ueniens diem Sabbati atq; dominicum ab omni faciat opere custodiri, quia & mori se & resurgere simulat, haberi in ueneratione uult diem Dominicam, & quia populum Iudaeum compellit, ut exteriorum legis ritum re-

CHRISTSANO OMNIS DIES EST SABB.

uocet, & sibi Iudeorum perfidiam subdat,
coli uult Sabbatum.

Augusti. super Iohan. Tracta
xviij.

Tolle grabatum tuum. & c. Manife-
stum opus corporale factum erat, non sanitas
corporis, sed operatio corporis.

Cur Christum nõ
accusatis de ui-
olatione Sabba=

ART. XVI.

Iniusta excommunicatio Papæ non
lædit excommunicatos,

xi. Questii. III. Illud Plane

LLVD PLA=

ne non temera-
rie dixerunt.
quod si quisquã
fidelium fuerit
anathematiza=
tus iniuste, po-
tius ei oberit
qui facit, quam

Ad uos o inqui-
sitores hæreticæ
prauitatis, qui
Apostolos Dei
ad uos missos
iam excommuni-
catis,

qui hanc patitur iniuriã, spiritus enim sanctus
habitans

ARTICVLVS DECIMVSSEXTVS.

Prouerbi. xxxi.

habitans in sanctis per quem quisq; ligatur
aut soluitur, immeritam nulli ingerit pœnam,
per eum quippe diffunditur charitas in cor-
dibus nostris, quæ non agit perperam. Pax
Ecclesiæ dimittit peccata, & ab Ecclesiæ
pace alicui tenet peccata? Non secundum
arbitrium hominum, sed secundum arbitrium
Dei Petra tenet, Petra dimittit, Columba
tenet, columba dimittit. Item Salomon, Sicut
avis in incertum uolans & passer quilibet
uadens, sic maledictum frustra uolatum ue-
nit super eum, qui misit illud.

Ibidem Cap. Qui verba, Augusti.

Qui iustus est, & iniuste maledicatur,
præmium illi redditur.

Ibidem, Cui est illata, Gela.

Cui est illata sententia, deponat erro-
rem & uacua est, sed si iniusta est, tanto cu-
rare eam non debet, quanto apud Deum &
eius Ecclesiam neminem potest grauari ini-
qua sententia. Ita ergo ea se non absolui de-
sideret

INIUSTA EXCOMMUNIC. PAPAÆ.

sideret, qua se nulla tenus perspicit obligatum.

ibidem, Cepisti. verba Augusti.

Cepisti habere fratrem tuum tanquam publicanum, ligas illum in terra, sed ut iuste alliges uide, Nam iniusta uinacula dirumpit iusticia.

ibidem, Temerarium iudit, verba Augusti.

Temerarium iudicium plerumque nihil nocet ei de quo temere iudicatur, ei autem qui temere iudicat, ipsa temeritas necesse est ut noceat.

ibidem, Quid, verba Augusti.

Quid obest homini, quod ex illa tabula uult eum delere humana ignorantia, si de libro uiuentium non deleat iniqua conscientia?

ibidem, Et si, verba Augusti.

ARTICVLVS DECIMVS SEXTVS

Vos hic damnatis pro hereticis quos Christus coronat pro sanctis.

Et si ad tempus damnaris ab homine, & dixerit sententiam pro consul in Cyprianū, aliud est cella terrena, aliud est tribunal coeleste, ab inferiori accepit sententiam, a superiori coronam.

xi. Q. iij. Custodi, Verba Augustini.

Custodi intus innocentiam tuam, ubi nemo opprimit causam tuam, praeualebit in te falsum testimonium, sed apud homines, nunquid apud Deum ualebit, ubi causam tuam dicenda est. Quando Deus erit iudex, alius testis, quam conscientia tua non erit, inter iustum iudicem & conscientiam tuam, Noli timere nisi causam tuam.

xxiij. Questi. iij. Si quis. Verba Hieronymi.

Si quis non recto iudicio eorum qui praesunt Ecclesiae depellatur, & foras mittatur, si ipse antea non exist, hoc est si non ita egit, ut mereretur exire, nihil leditur in eo quod

INIUSTA EXCOMMUNICAT. PAPAE,

eo quod uon recto iudicio ab hominibus uideatur expulsus, & ita fit, ut interdum ille qui foras mittitur, intus sit, & ille foras, qui intus retineri uidetur.

xxiiij. Questii. iij. Non in, verba Rabani.

Non in perpetuum damnatur cum iniuste iudicatur dicente Psalmista, Nec damnabit illum cum iudicabitur illi, Multi sacerdotum culpam zelo Dei se persequi profitentur, sed dum indiscrete hoc agitur, sacrilegij facinus incurrunt, & dum precipites quasi ad emendandū ruunt, ipsi quoq; multo magis in deterius cadunt.

Obsecro quibus dicitur hoc.

Ibidem cum Aliquis, verba Origene.

Cum aliquis exit a ueritate, a timore Dei, a fide, a charitate, exit de castris Ecclesie, etiamsi per Episcopi uocem minime abijciatur. Sicut e contrario aliquis non recto iudicio foras mittitur, sed si ante non exierit,

Et uos tantū eijcitis fideles, & credentes, scortatores & adulteros benedicitis, nam si in eos eijceretis parua esset uestra Ecclesia.

K ij

rit,

le fia,

ARTICVLVS DECIMVMSEXTVM

rit, id est, si non egerit, ut mereretur exire, nihil leditur. Interdum enim qui foras mittitur, intus est, & qui foris est, intus uideatur retineri.

Conci. Melden. xi. Quæsti. iij. Nemo Episcoporum.

Nemo Episcoporum quemlibet (sine certa & manifesta primum causa) communiõne priuet ecclesiastica. Sub anathemate autem, sine conscientia archiepiscopi, aut Episcoporum, nullum præsumat ponere, nisi unde canonica docet autoritas, quia anathema eternæ est mortis damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illis, qui aliter non potuerunt corrigi.

ART. XV II.

In Sacramento altrais est verum
Corpus Christi.

De consecra. Distinc. ij. Vtrum
verba Augusti.

Vtrum

TRVM SVB
figura, an sub
ueritate hoc
mysticum cali-
cis Sacramen-
tum fiat? Veri-
tas ait, Caro
mea uere est
cibus &c, Alio

quin quomodo magnum erit, panis quem ego Iohan. VI.
dabo caro mea est, pro mundi uita, nisi uera
sit caro. Sed quia Christum fas uorari denti-
bus non est, uoluit dominus hunc panem &
uinum in mysterio, uere carnem suam, &
sanguinem suum consecratione spiritus sancti
potentialiter creari. & quotidie pro mundi
uita mystice immolari, ut sicut de uirgine per
Spiritus Sanctum uera caro sine coitu crea-
tur, ita per eundem ex substantia panis & ui-
ni mystice idem corpus Christi consecratur.
Corpus Christi & ueritas & figura est, ue-
ritas dum corpus Christi & sanguis uirtute
Spiritus Sancti in uirtute ipsius ex panis &
uini substantia efficitur. Figura uero est id
quod exterius sentiuntur.

ARTICVL. DECIMVS SEPTIMVS.

Ibidem, Qui Manducant, Verba Augustini.

Quod uidetur, panis est & calix, quod etiam oculi renunciant. Quod autem fides postulat instruenda, panis, est corpus Christi, calix sanguis. Ista ideo dicuntur Sacramenta, quia in eis aliud uidetur, & aliud intelligitur. Quod uidetur speciem habet corporalem, quod intelligitur fructum habet spiritualem.

Ibidem, Quia morte, Verba Augustini.

Quia morte Domini liberati sumus, huius rei memores, in edendo & potando carnem & sanguinem, quæ pro nobis oblata sunt, significamus.

Ibidem, Nos autem, Verba Augustini.

Nos autem in specie panis & uini, quæ uidemus, res inuisibiles, id est carnem & sanguinem honoramus, nec similiter pendimus

DE SACRAMENTO ALTARIS

mus has duas species quemadmodum ante consecrationem pendebamus, cum fideliter fateamur, ante consecrationem panem esse & uinum, quod natura formauit, post consecrationem uero carnem Christi & sanguinem, quod benedictio consecrauit.

Atha. I Corin. x.

Sanguis enim iste qui calice continetur, ille est qui Christi e latere profluxit, Hunc ipsi cum sumimus, participamus, hoc est Christo coniungimur. Nonne igitur uos pudet o Corinthij, cum ad idolorum calicem ab hoc Christi decurritis poculo, qui uos ab idolis liberauit. Sequitur, Quid enim est panis? Est corpus Christi. Quid autem huius participantes redduntur? Nimirum Christi corpus.

Theophylac. Math. xxv.

Dicens, Hoc est corpus meum, ostendit quod ipsum corpus Domini sit panis, qui sanctificatur in altario & non respondens si-

Theophylac. In Matth. cap. 25. panes enim in dominum corpus. dicitur. na gra conuertitur. ideo fructus ab eis altaris

K iij

gura.

ARTICVLVS DECIMVSSEPTIMVS.

gura . Non enim dixit , hoc est figura , sed hoc est corpus meum . Ineffabili enim operatione transformatur , etiamsi nobis uideatur panis . Quoniam infirmi sumus & abhorremus crudas carnes comedere , maxime hominum carnem , & ideo panis quidem apparet , sed caro est .

Augustinus Pſal. xxxiiij .

Ferebatur Christus in manibus suis quando commendans ipsum corpus suum ait . Hoc est corpus meum , ferebat enim illud corpus in manibus suis ,

De conse. distinc. ij. Corpus Christi, verba Hila.

Corpus Christi , quod sumitur de altari figura est , dum panis & uinum uidetur extra , ueritas autem dum corpus & sanguis Christi in ueritate interius creditur .

De conse. distinc. ij. Cap. Corporeum verba Augustini.

DE SACRAMENTA ALTARIS.

Corporeum illud manna, nunc res est
tanti miraculi, quia uenit quod perfectum est.
Perfectus autem panis de celo, corpus est ex
uirgine natum.

De conse. distinc. ij. Cap. Omnia verba Ambrosi.

Ego sum panis uiuus qui de celo descen
dit. Et item. Panis quem ego dabo, caro mea
est pro mundi uita. Ex his namq; duabus sen
tentijs aperte datur intelligi, quia panis iste,
& ille (non duo sed unus panis, & una
caro) procul dubio unum corpus efficitur.
illud uere, illud sane, quod sumptum est de uir
gine, quod passum est, & sepultum, quod re
surrexit, et in coelum ascendit, et sedet ad dex
teram Dei Patris, & quod uenturum est iu
dicare uiuos & mortuos.

XVIII. Articulus.

Sancti non sunt inuocandi
pro mediatoribus.

K i Tim. ij.

ARTICVLVS DECIVM.OCTAVVS.

i. Timo. ij.

NVS EST
mediator Dei
& hominum,
homo Christus
Iesus .

Romo. viij.
Christus
Iesus qui mor

Hic tollitur , uanissima distinctio qua docetis sanctos esse mediatores intercessionis, & Christum mediatorem redemptionis , sed hic dicit Christū esse mediatorem intercessionis, & non sanctos .

tuus est , imo qui & resurrexit , qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

i. Iohan. ij.

Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustum.

Psal. iiij.

Quoniam tu Domine solus es qui in securitate facies habitare me.

Math. iiij.

Dominum Deum tuum adorabis & illi soli seruies .

Apoca. xix. & xx.

Cecidi ut adorarem ante pedes angeli, & dixit

Quid hoc sibi uult, uide ne fe-

SANCTI NON SVNT INVOCANDI.

dixit mihi, uide ne feceris, conseruus tuus sum
& fratrum tuorum, habentium testimonium
Iesu, Deum adora.

Amos v.

Portastis tabernacula Moloch Deo ue-
stro, & imaginem idolorum uestrorum, sidus
Dei uestri rempha, figuras quas fecistis uo-
bis, adorare eas.

Galatas. iij.

Tunc quidem ignorantes Deum, his qui
natura non sunt dij, seruibatis.

Iohan xiiij.

Nemo uenit ad patrem nisi per me.

Ratio Diui. Lib. iij.

Ecclesia post tempora beati siluestri
cepit memoriam sanctorum confessorum
uenerari.

Augustinus De vera Religione

Cap. vi. Tibi.

Non diligamus uisibilia spectacula, ne
ab ipsa ueritate aberrando, & amando um-
bras, in tenebras proiciamur. Non sit nobis
religio

ecris? & Deum
adora? num san-
cti sunt dii?

Rabbi Moyses di-
cit Moloch esse
omne id cui pre-
ter creatorē sa-
crificatur, ergo
uos facitis Mo-
loch ex sanctis.
Sancti nō sūt na-
tura dij, ergo
nec inuocādi.

Sancti non sunt
Christus, ergo
per eos nō ueni-
tur ad patrem.
Ante illa tempo-
ra quos patro-
nos habuistis

ARTICVLVS DECIMVSOCTAVVS.

Si Augustino cre-
ditis, sancti no-
lunt sibi tribui
honorem media-
toris.

Quorum imite-
mini fidem, con-
siderantes qui
fuerit exitus con-
uersationis illo-
rum hebre. xiiij.
Sancti nõ beant
suos adoratores.
Quem martyrũ
per. D. annos pa-
tres uestri non
occiderunt? &
nos iam illis cri-
gatis templa? Sed
sanguis Abel &
ominum occiso-
rum propter te-
simoniũ Dei, cla-
mat contra uos.

religio, fanismatibus nostris, melius est enim
qualecunq; uerum, quam omne quicquid pro
arbitrio fingi potest. Non sit nobis religio cul-
tus hominum mortuorum, quia si pie uixe-
rint, non sic habetur, ut tales quærant honores,
sed illum a nobis coli uolunt, quo illuminante,
letantur meriti sui nos esse conseruos. Hono-
randi ergo sunt, propter imitationẽ, non ado-
randi propter religionem. Sequitur. Hoc eti-
am ipsos optimos angelos, & excellentissima
Dei ministeria, uelle credamus, ut unum cum
ipsis colamus Deum, cuius contemplatione bea-
ti sunt. Neq; enim & nos uidendo angelos
beati sumus, sed uidendo ueritatem, qua etiam
ipsos diligimus angelos, & his congratula-
mur. Quare honoramus eos charitate, non
seruitute. Nec eis templa construimus. No-
lunt enim se sic honorari a nobis, quia nos ip-
sos cum boni sumus, templa summi Dei esse
nouerunt. Recte itaq; scribitur, hominem
ab angelo prohibitum, ne se adoraret, sed unũ
Deum sub quo esset & illi conseruus. Apo.
xix. & xxij.

Augustinus in Ioan. trac. xiiij; Cap. v
Hec

SANCHI NON SVNT IMVOCATI.

Hec est religio Christiana, ut colatur unus Deus, & non multi dii, quia non facit animam beatam, nisi unus Deus, participatione Dei fit beata, non participatione sanctæ animæ fit beata infirma anima. nec participatione angeli fit beata sancta anima, sed si querit beata esse infirma anima, querat unde beata sit sancta anima. Non enim beatus efficieris ex angelo tu, sed unde angelus beatus, inde & tu.

De plenitudine Christi accepimus, gratiã pro gratia, et non de plenitudine sanctorum.

Ecce angeli non beant, alios

Chrisosto. vi. Home. de profectu Euang.

Magna est fides tua. Vides quomodo mulier quæ indigna erat, ex assiduitate facta est digna? Vis discere quod etiam per nos ipsos orantes, apud Deum plus efficimus quam dum alij pro nobis orant. Clamavit hæc, & accesserunt discipuli, dicunt. Dimitte eam, quia clamat post nos, Et ad illos dixit, non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel. Quando autem ipsamet accessit & perseueravit clamans, & dicens, Etiam Domine, nam & catelli edunt de mensa Domini

Math. xv.

ART. DECIMVS OCTAVVS.

Quid efficient
ficticii sancti si
ueri apostoli pas-
tiuntur repulsã?

dominorum suorum, tunc beneficium dedit,
& ait. Fiat tibi sicut uis. Vides quomodo re-
pulis, cum alii precarentur. Vbi uero ipsa
met orans pro dono clamauit, annuit. Illis in-
quit, non sum missus nisi ad oues. Huic autem,
Mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut uis.

Idem Homel. Eadem.

Hic aperte habe
tis opus non esse
patronis apud
Deum. Cur huc
nō damnatis pro
heretico?

Ceterum non opus est patronis apud De-
um, neq; multo cū cursu, ut blandiare aliis,
Sed licet solus sis, patronoq; careas, & per
te ipsum Deum preceris, omnino tamen uoti
compos eris. Neq; enim tam facile Deus an-
nuit, cum alii pro nobis orant, ut cum ipsimet
oramus, etiam si pluribus malis simus pleni.

Ambro. ad Rom. i.

Vbi sunt qui so-
lebant istam simi-
litudinem iacta-
re? Ambro cam
aperte refellit.
Miror quid illi
dicent.

Solent pudorem tamen passi neglecti Dei,
misera uti excusatione dicentes, per istos po-
sse ire ad Deum, sicut per comites peruenitur
ad regem. Age, nunquid tam demens est
est aliquis, aut salutis suæ immemor, ut bono-
ritificentiam regis uendicet comiti? cum de
hac

SANCTI NON SVNT INVOCANDI.

hac re si qui etiam tractare fuerint inuen-
ti, iure ut rei damnentur maiestatis. Et isti se
non putant reos, qui honorem nominis Dei de-
ferunt creature, & relicto Domino consers-
uos adorant, quasi sit aliquid plus cui serui-
tur, Deo? Nunc ideo ad regem per tribu-
nos, & comites itur, quia homo utiq; est rex,
& nescit quibus debeat rempublicam crede-
re, Ad Deum autem promerendum, quem
utiq; nihil latet (omnia enim merita nouit)
suffragatore non est opus, sed mente deuota.

Idem ibidem.

Mutauerunt gloriam Dei in similitu-
dinem hominum, ut forma corruptibilis ho-
minis Deus ab his uocetur, hoc est simulacrū
hominis, ut quos uiuos nomine donare non
audent, mortuorum imagines in gloriam Dei
recipiant. quanta aegritudo, quanta stulti-
cia? hoc se sapientes appellare ad suam dam-
nationem? apud quos plus mortui possunt
quam uiui, & mortui sunt potiores uiuis.

Viuetes sanctos
occiditis, & mor-
tuus (de quoru
sanctitate totus
mundus dubitat,
nam quis scit
que aguntur in
caelis) mediate
res constituistis,
A uiuo reuertes pro.

hereticis damnatis, & mortuos, in cathalogo sanctorum numeratis. Corpora uiuorum comburitis, & sepulchra mortuorum ornatis.

Ambro. dicit nec angelos, nec potestates (de quarum sanctitate nemo dubitat) esse inuiscandos. Et uos multorum nomina celebratis, quorum anime sunt apud inferos.

Qui Christum habet patronum, facile propicios sanctos habebit.

ARTICM. DECIMVSOCTSVVS

A uiuo enim Deo recedentes, mortuis fauent.

Ibidem ad Colof. Cap. i.

Idcirco enim omnipotentia magnitudinis quanta sit Christi, & quam infinita, ab initio declarauit, ut posceret in ipso solo spem ponendam, quia ipsius sunt omnia, & quia nihil sine ipso potest fieri, neq; in caelo, neq; in terra. Ante omnes enim est, & cuncta in ipso constant, quia in omnibus ipsa primatum tenet, Vt si quis alicui elementorum, aut angelorum, uel potestatum, deuotum se debere esse putet, errare se sciat. Sequitur. Itaq; hic unus audiendus est, & colendus, nec ad hunc aestimandus est quisquam. Quia qui caput tenet, reliquam partem subiectam tenet. Nam qui se subiectis humiliat, totus erat, non tenens caput, truncus est, ex quo totum corpus tenetur ad uitam.

Angustinus Libro x. de Ciuitate Dei.

Merito illi in caelestibus sedibus constituti,

SANCTI NON SVNT INVOCANDI.

tuti, immortales, & beati, qui creatoris sui participatione congaudent, cuius aeternitate firmi, cuius ueritate certi, cuius munere sancti sunt, quoniam nos mortales & miseros, ut immortales beatiq; sumus misericorditer diligunt, Quae conscientia missatis uos nolunt nos sibi sacrificari, sed ei, cuius & ipsi sanctis? cum ipsi nobiscum sacrificium se esse nouerunt. Cum si nolunt sibi sacrificari? si enim sumus una ciuitas Dei, cui in psalmo dicitur, Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei.

Clemens de Imagini Lib. v. ad Iaco. Fratrem Domini

Nos ad honorem inuisibilis Dei imagines uisibiles adoramus, quod certe falsum est. Si enim uelitis Dei imaginem colere, homini benefacientes, ueram in eo Dei imaginem coleretis. Sequitur. Si ergo uere uultis honorare imaginem Dei, nos uobis quod uerum est apperimus, ut homini qui ad imaginem Dei factus est bene, faciatis, honorem & reuerentiam deferatis, esurienti cibum, sitienti potum, nudo indumentum, aegro ministerium, peregrino hospitium, & in carcere posito
L necessaria

ART. DECIMVS OCTAVVS

necessaria ministratis. Sequitur. Quis ergo iste honor Dei est per lapideas & ligneas formas discurrere, & inanes atque exanimas figuras tanquam numina uenerari, & hominem in quo uere imago Dei est, spernere? Sequitur. intelligite ergo, quia latentis intrinsicus serpentis est ista suggestio, qui persuadet, uos pios uideri posse, cum insensibilia colitis, & non uideri impios, cum sensibiles & rationales laeditis.

Idem in eodem

Quid certe tam impium? tam ingratum? quam à Deo beneficium consequi, & reddere lignis ac lapidibus gratiam? Propter quod expergiscimini, & intelligite salutem uestram.

Scotus iij. Sent. dist. ix. Que. I. Et de consecra. Dist. iij. Cap. Venerabiles in glossa.

Latria
Latria est seruitus habens actus exteriores tanquam signa interioris reuerentiae. Vcl est

SANCTI NON SVNT INVOCATI

est cultus, quo speratur, diligitur, & creditur
Deus. Et habet in se tria .s. Charitatem di-
lectionis, multitudinem sacrificiorum, & ue-
nerationem. Et soli Deo debetur. *Dulia* est
cultus debitus rationali creaturæ, & habet in
se solam uenerationem, & non multitudinem
sacrificiorum, neq; charitatem dilectionis, &
sanctis omnibus & creaturis rationalibus de-
betur. *Hyperdulia* est cultus maior quam du-
lia, & debetur tantum humanitati Christi, &
uirgini Mariæ.

Nonne pudet uos horū portentorū? producite
Apostolum ex quo ista monstra didicistis. Nā
pro istis deliramentis statuendis, multa millia
sanctorū occidistis. Sed uideamus doctrinam
istam. Vos docetis sanctos esse adorandos cul-
tu duliae, Hoc est, nec debetis eis sacrificare
nec credere, nec eos diligere, quia ista secun-
dum uos, tantum continentur in cultu patriæ,
quem ergo obsecro cultum datis sanctis cum
nec eos diligitis nec eis audetis credere, nec
quicq; illis offerre? Certe eundem quē Iudei
Christo, dicentes, Aue rex Iudeorum Quis un-
quā audiuit hereticos magis execrandos? qui
& sanctos & homines illuditis?

ARTICVLVS DECIMVS NONVS

ART. XIX.

De Origine Missæ & omnibus eius
Partibus.

De conse. Distinc. I. Cap. Iacobus
ex vi. Synodo

ACOBVS
frater Domini
secundum car-
nem, cui pri-
mum credita
est Hierosoli-
mitana Eccle-
sia, & Basili-
us Cæsariensis

Episcopus, dederunt nobis missæ celebratio-
nem. Glossa, id est, ordinationem celebranda
missæ. Verba enim quibus corpus conficitur,
ab ipso Domino sunt tradita. Sed etiam
postea alij alia addiderunt, ad decorem & solen-
nitatem. Hæc ille. Mi Christiane lector,
quid aliud possunt isti homines tam compositi
ad mendacia, quam fallere & decipere, hoc
enim

DE ORIGINE MISSÆ.

enim est unicum eorum studium, quod tametsi ex multis eorum factis notum tibi esse potest, tamen uel ex hoc uno, de quo tantumdem gloriatur, tam apertum est, ut nemo inficiari possit. Missæ originem Iacobo Apostolo & Basilio Episcopo tribuere est error non ferendus, cum sit falsissimus, ut ex sequentibus constabit. Dicant (si possunt) quid Iacobus composuit, quid Basilius addidit? Adducant unum ex Apostolis missantem, & uicerint. Iacobus moritur circa annum Domini Lxij. Et missæ (ut ipsi eam intelligunt) nulla in Ecclesia fit mentio per ducentos annos. Ad hæc Basilius moritur circa annum Christi 380. Quomodo potuit conuenire cum Iacobo de missa? Sed Quam Ecclesia missam habuit a morte Iacobi ad tempora Basily? Et Qua auctoritate tradidit uobis missam Basilius? Porro isti homines addunt auctoritatem ex sexta Synodo, ut celebrius sit mendacium. Producite sextam Synodum in qua hæc sunt scripta. Obsecro quid tractabatur in vi. Synodo? Modus celebrandæ missæ? Aut contra quos congregata est vi. Synodus? Contra non missantes? Nihil minus, sed contra impie docentes unam uoluntatē

ARTICVLVS DECIMVS NONVS

tem & unam operationem in Christo, legitime acta Synodi, & ita inuenietis. Sed de-
 mus interim hoc esse in Synodo tractatum,
 quid hoc probat? Non est contentio de quibus
 rebus tractabatur in Synodo, Sed an Iacobus,
 & Basilius tradiderunt nobis modum missandæ
 Quomodo hoc probat. S. Synodus? De hac re
 est contentio. Vnde edocta est sexta Synodus,
 Iacobum & Basilium, missam tradidisse?
 Scripta eorū apud nos sunt, in quibus de missa
 hæc syllaba quidem legitur. Ad hæc sexta Sy-
 nodus erat in Græcia, qui usq; in hodiernum
 diem dissentiunt à nostro modo celebrandi,
 quare aut nos, aut illos errare ab ordinatione
 Iacobi necessum est. sed quid dicetis ad hoc?
 Sexta Synodus celebratur anno Christi 674.
 Ante ista tempora. à quibus sumpsistis modum
 celebrandi? Non ex traditione Iacobi, quia ea
 ad huc ignota erat mundo, & iam primum
 prodita est mundo per Synodum. Sed ut res
 notior sit toti mundo, opponam uobis auctori-
 tatem beati Gregorij, qui dicit Apostolos nullum
 peculiarem modum habuisse in celebranda
 missa, sed tantum dixisse dominicam oratio-
 nem. Mos (inquit) Apostolorum fuit, ut ad
 domi-

*Apostoli ad oratio-
 nem dominicam
 lib. v. c. 1.*

DE ORIGINE MISSAE.

Dominicam solummodo orationem, Hostiam consecrarent. Hæc ille. Vbi iam est traditio Iacobi? Gregorius eam ignorauit. Certe si Christiani essetis, puderet uos saltem (si deum non reueremini) ita persequi, lacerare, occidere uestros fratres, pro uestra impia missa, quam iactitatis auctorem habere Christum, atq; omnes suos Apostolos, cum ne unum quidem bonum hominem in auctorem producere potestis. Ego enim loquor de undecunq; uestra consuta missa & non de uerbis Christi. Sed ut uno uerbo rem absoluam. Quia missa uobis tam chara est (neq; id temere, cum ex ea uentrem impletis, equos & canes alitis, meretrices ueneri consecratis, & id genus bonorum operum) & incerti estis de auctore, ego describam uobis auctores uestræ consute missæ, idq; ex uestris scriptoribus, ne causemini Lutheranum esse.

In regist lib. viij
cap. Lxij.

In primis Gregorius magnus Synodū habuit Rome circa annū Christi 594. in qua decreuit, ut Introitus missæ fieret ex Psalmo aliquo. Ad didit præterea, ut Kyrieleisō nouies caneretur.

Croni. cro. Fasci.

temp.

Introitus.

Kyrieleyson.

Diesq; nostros.

Nem addit in canone missæ, Diesq; nostros in tua pace disponas, usq; ad per Christum

ARTICVL. DECIMVS.NONVS.

Pater noster

Fasci tem.

Orationes

Tractus .

Croni.cro.

Gloria in excel-

sis.

Euangelium?

Croni cro.

Croni .cro. Fasc.

temp.

Credo .

Bern. Abbas.

de officio missæ.

Croni cro.

Fasci temp.

Sanctus.

Ratio .di. Croni

cro. Fasci temp.

Doctor Crantz.

stum Dominum nostrum .

Idem addit Pater noster.

Gelasius adiunxit orationes & hym-
nos , tractus , circa annum Christi .482.

Thelesphorus constituit , ut Est angelium,
& Gloria in excelsis canerentur . circa an-
num. 134.

Symmachus auxit Gloria in excelsis. Nã
prius nihil habebant amplius , quam quod est in
Euangelio , hic uixit circa annum 494..

Marcus papa , constituit , ut festis diebus
statim post Euangelium Symbolum Nicenum,
à clero & populo magna uoce caneretur cir-
ca annum 534.

Hæc oratio. Veni sanctificator omni-
potens æterne Deus . quæ super hostiam dicitur,
sumpta est ex Gallicano ordine . Præterea
hæc , Suscipe sancta Trinitas , ex sola consue-
tudine sumpta est , & non ex ordinatione ali-
cuius papæ .

Sixtus primus ordinauit , ut sanctus ter
caneretur in missa , circa annum 124 .

Gelasius papa instituit . Te igitur cle-
mentissime pater , & ordinauit ut secretas,
Canonem & præfationes , sacerdotes expansis
brachijs

DE ORIGINE MISSAE.

brachijs dicerent, uixit circa annum 482.

Leo magnus addidit canoni, hanc igitur oblationem, & Sanctum sacrificium, immaculatam hostiam circa annum. 444.

Gregorius tertius adiunxit. Quorum solennitas hodie in conspectu diuinæ maiestatis tuæ celebratur Domine Deus noster, circa annum. 734.

Celestinus primus constituit, ut Psalmi David ante sacrificium, antiphonatum ab omnibus canerentur, quod fieri non consueuerat. Nam perlecta epistola & Euangelio, sacrificio finis imponeretur, uixit circa annu Christi. 424.

Corni. cro. Ratio Diui.

Alexander primus addidit. Qui pridie quam pateretur, uixit circa annum 114.

Fasci. temp.

Sergius primus ordinauit, ut Agnus dei ter caneretur inter frangendum corpus Christi, circa annum 694.

Corni cro.

Missæ latinæ prima decantatur a Iohanne Portuensi Episcopo, in sexta synodo constantinopolitana, circa annum 674.

Te igitur.

Fasci. temp.

Sanctum sacrificium.

Corni. cro. Fasci, temp.

Quorum solennitas.

Corni cro.

Qui, pridie quam pateretur.

Agnus Dei.

ARTICVL. DECIMVS NONVS.

Eccc Christiane lector, hic iam habes missam utcunq; consutam, & auctores singularum partium, quam nostri papistæ tam impie defendunt pro sacrificio. Nec mirum, si mordicus defendant rem tam charam, tam laboriosã, et tanto progressu temporis cõsutã. Hoc ausim affirmare, templũ illud magnificũ Salomonis, multo minore tẽpore fuisse cõstru- ctũ, quam istam asopicam corniculam suis emendicatis plumis ornatã. Nec tamen imme- morem te esse uolo illius papæ decreti, quod probat ordinationem missæ a Iacobo & a Ba- filio fuisse traditam. Obsecro, tollas omnia quæ addita sunt ab istis patribus, & quid re- liquum erit missæ? Quid superest quod Ia- cobus tradidit? Aut Basilius cõmendauit? Om- nino nihil, nisi uerba Christi. Ita isti boni pa- tres contra apertam ueritatem Dei se oppo- nunt, sed cum quantũ gloria, uidebis, si te præ- bueris otiosum ad finem usq; fabule spectato- rem. Dominus loquetur cum illis in ira sua, et in ardore suo perterrebit eos. Quando incan- descet in breui ira eius, tunc male cum
istis

DE ORIGINE MISSAE.

istis gigantibus, sed bene omnibus fidentibus
in Domino, qui illuminet
corda fidelium.

A M E N.

Impressum VVitebergæ apud Iosephum

Klug. Anno Domini.

M. D. XXXVI.

Errata.

B. iiij. fā. ij. li. iiij. pro iustas lege
iustus.

B. vij. fā. ij. li. ij. pro desponsauit, lege
desponsauit.

C. ij. fā. I. li. xij. interfacimus & pre-
bendo desunt hæc uerba. Sed ille facit ut fā-
ciamus.

Ibidem li. xij. pro quum lege quum.

C. v. fā. I. li. ij. abundat, quid.

C. vi. fā. ij. li. ij. abundat non.

Epipha: lib. j. Cōtra Hæres:

Quā cū Adam genuerit filios & filius maritus fuit
illo tpe filios proprios sororibus copulatus, nō em̄ erat hoc iniquū qm̄
nihil aliud genus erat. Nam & ipse Adā proprie, ut ita dicitur,
filice, & ore ex corpore ipsius formata, copulatus ē. q̄ ad rō:
iniquū ip̄i a deo formata fuit, et nō erat iniquū. Et ip̄ius
filij copulati n̄. Cū in sorori maiori Sane appellatē.
Seth A Zuræ sorori suæ vocatē.

